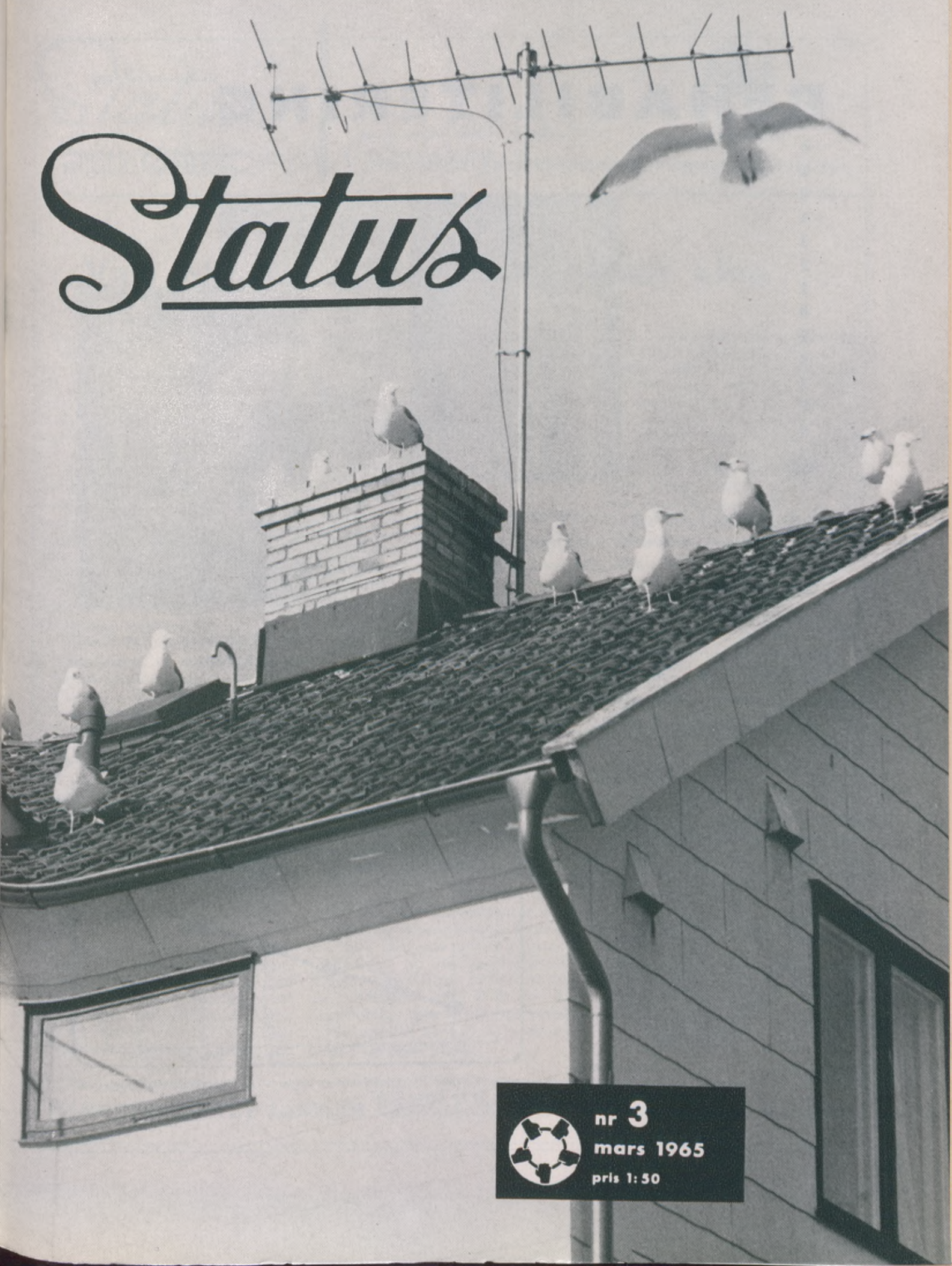

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 3
mars 1965
pris 1:50

REHABILITERING

är nyckelordet i dagens Social-Sverige

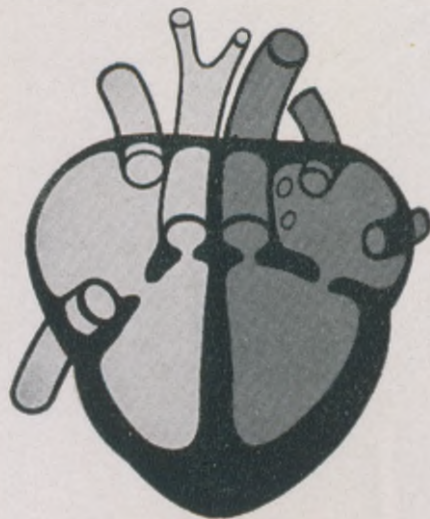
Försäkringskyddet, sjukförsäkring och förtidspensioner, måste kompletteras med rehabilitering — att återställa funktions- och arbetsförmågan helt eller delvis efter var och ens hälsa och färdigheter.

Rehabiliteringen bör sättas in genast. Flera rehabiliteringskliniker och tillräcklig personal ger bättre folkhälsa och arbetskraft. Rehabiliteringen måste fungera — från sjukvårdsplanet och ut i samhälls- och arbetslivet.

STÖD RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

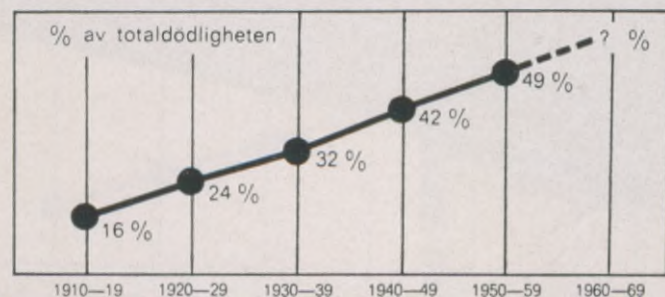
Förbundet har ett 120-tal lokalföreningar i olika delar av landet.

Genom medlemskap eller annat stöd verkar Ni för hjärt- och lungsjuka.

Hjärtsjuka i Sverige utgör ca 500.000 med mer eller mindre manifesterade sjukdomsbesvär.

HJÄRT- OCH KÄRLSJKDOMAR ORSAKAR I DAG MER ÄN HÄLFTEN AV DÖDSFALLEN I VÅRT LAND:

Kurvan över hjärtsjukdomarna stiger — av den totala dödligheten utgör de nu drygt 52 %.

Vad händer i sjukpenningklass elva ...

De långtidssjuka — de s.k. 90-dagarsfallen — i våra storstäder har blivit föremål för en prognos, som nu redovisas i olika sammanhang. Vi har tidigare i Status pekat på att ur det material som hopas hos våra många lokala försäkringskassor kan mycken värdefull sakkunskap om de långtidssjuka plockas fram. Och det gäller inte minst om de hjärt-kärlsjuka. Ur 90-dagarsfallen (och de som är sjuka längre tid) får vi uppgifter vi behöver för att bedöma vad som behöver göras för rehabilitering och återanpassning för människor, som bildligt talat håller på att ramla ur en meningsfylld samhälls- och arbetsgemenskap.

Förlamningen av handlingsviljan, bristande tilltro till den egna förmågan och andras vilja att hjälpa — just den sortens passivitet möter man ofta hos människor isolerade i långvarig sjukskrivning. Det vill mycket till för att komma i balans igen. Den långtidssjuka sitter som en passiv TV-tittare, ser alla livets möjligheter och aktiviteter passera i bildrutan. Själv har han mycket små möjligheter att komma in på den scen, som kännetecknar dagligt liv och rörlighet. Han har blivit ett "fall" — det kan vara fråga om "90-dagar" eller längre tid.

Av de torra, knastriga siffergrupperna har man nu svårt att finna de individuella svårigheterna, men de finns. Utan tvivel. Man får så att säga ge sig in i tabellernas innandömen för att få fram de mänskliga problemen och behoven i detalj. Och

sådana detaljstudier har man tydligen inte orkat med helt i första genomgången av det material, som nu redovisas. Det här är väl — som vi hoppas en första antydning om de djupgående prognoser vi behöver i framtidens rehabilitering.

Försöker man läsa siffergrupperna med fantasi — och det bör man göra — kan man få ut mera av innehållet. En tabell visar t.ex. hjärt-kärlsjukdomarnas med åldern ökar i betydelse som orsak till långvarig arbetsoförmåga — 50-årsåldern är en sorts farlig tröskel med snabb ökning av gruppen. Man frågar sig här: vad sker med människan exempelvis åtskilliga år före innan det gått så långt att det är klart för registrering i gruppen "långtidssjuka"?

I en sådan här jakt efter "tendenser", utan egentliga anspråk på en systematisk genomgång av materialet, fastnar man på åtskilligt, där "fantasin" kan spela en smula kring de strängt uniformerade sifferstaplarna. Låt oss titta på hemmafruarna, som, enligt en kommentar till utredningen, "icke tycks innebära särskilt stor risk med avseende på långtidssjukligheten". Det låter verkligen intressant! Hemmafruarna utgör 35 % av de yrkesarbetande kvinnorna 65 % av totala antalet kvinnor i underlaget för 90-dagarsundersökningen. I jämförelse härmed svarar hemmafruarna för 25 % av 90-dagarsfallen och de yrkesarbetande kvinnorna för nära 75 % — det var en kraftig skillnad det!

En slutsats kan vara att hemmafruarna i åldern 16—60 år är "ett friskare släkte" än de yrkesarbetande kvinnorna — och i så fall vad beror det på? Eller är det lättare att arbeta hemma även om hälsan inte är så särskilt bra? Ja, många frågor kan ställas; t.ex. hur det förhåller sig med de i så högre grad sjuka kvinnorna i jobbet, vilka också ska klara sina hemmasysslor! Blir man inte sjukare av en sådan dubbel arbetsbörda osv. ... ?

I dessa frågesportens och rekordens tider kan det vara tillåtet att på det socialmedicinska området kopiera med en s.k. topprestation. Även ifråga om sjukdomar rör vi oss med "toppar". Och då är det oftast fråga om icke önskvärda rekord-siffror. Här har vi en sådan rekord-siffra. Ett strövtåg i tabellerna avslöjar att högsta frekvensen 90-dagarsfall bland män uppvisar sjukpenningklass elva med 59 fall av tusen försäkrade av underlaget inom klassen. Den årliga inkomsten av förvärvsarbete hos "elvorna" är 12.000 men ej 18.000 och hel sjukpenning utgör 18 kr per dag. Vi avstår från kommentarer till detta fenomen. Den högre expertisen har säkert några nycklar till "elvornas" rekordprestation.

Åtskilliga data finns ytterligare att hämta i detta primärmaterial; enskilda och samverkande detaljer, som låter oss se människorna i klarare ljus. Siffror och data — och en aning fantasi — kan ge oss mera in-

"Recept på kniv och gaffel"

för att undvika överdrifter i matvanorna var kontentan av vad *doktor Åke Hjalmers* vill lära oss om fettfaran. En kampanj mot stress och övergödning skulle behövas med det snaraste underströk doktorn, som också i övriga avseenden ville ta ett radikalt grepp över hela linjen ifråga om hjärt-kärlsjukas problem. Folk måste lära sig förstå hur pressande vårt livstempo är — det finns ingen möjlighet för vårt knyt-nävsstora hjärta att orka igenom ett helt liv utan skavanker. Vår bostadsstandard tillåter knappast att ha en sjuk person hemma — märk väl om det gäller allvarigare sjukdomar. Elektroteknik och rehabilitering måste utvecklas vidare, framhöll doktor Hjalmers, som talade för fullsatt hus i Norrköping. Den serie av upplysningsmöten landet runt Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka satt igång är en helt lyckad drive — publiken sviker inte.

Deltag i Status-debatten kring handikappfrågorna under år 1965! Det sker bäst genom att följa vad som tas upp i vår tidskrift.

bördes sammanhang mellan de tennsoldater av siffror vi i första omgången fått ta del av. Naturligtvis avser vi inte att göra någon deckarroman i den sociologiska stilen. Så långt får inte fantasin skena iväg. Man kan ansluta sig till några teser, som skymtat kring långtidsfallen hittills. Det gäller t. ex. att bedöma själv-läknings-tendensen; hur många 90-dagarsfall som blir arbetsföra igen utan vidare åtgärder än de rent medicinskt vårdande osv. Vi vill tillägga: mera uppgifter om den sociala problematik som finns innanför siffer-skalan och de samverkande faktorerna, som driver in människor i

SERVICE AV OLIKA SLAG

är vad de handikappade idag frågar efter. Man kan i första hand söka få ett grepp om behovsskalan så här:

1. Ge svårt sjuka och handikappade upplysning om hjälpmöjligheter, som nu finns.
2. Upplysning, som enkelt och klart ger vägledning om *var* de befintliga resurserna finns och *hur* man kan söka dem.
3. Uppmuntran och stöd till den enskilde i hans strävan att förbättra sin situation genom olika åtgärder.

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka och dess lokalföreningar arbetar i stort sett efter detta schema. Vi har konvalescenthem, medlemsvård, upplysningsverksamhet, kurser etc., men vi "äger inte själva"

alla de anordningar de handikappade behöver. Vi söker dock på alla sätt medverka till att göra samhällets handikappresurser större — det sker bl. a. genom att vi får nära kontakt med behoven och de sjukdomsdrabbade själva. Sök kontakt med lokalföreningen på Din egen plats — se adresslistan i slutet av detta nummer av Status!

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka flyttar

till David Bagares gata 3, 1 tr,
Stockholm C den 1 april 1965.

Märk: nya telefonnummer
08/20 09 23—20 09 24.

Postadress: Box 3196, Stockholm 3.

dessa sifferbyggen. Att de finns där tvivlar inte vi längre på, men hur har de kommit dit och hur ska vi undvika alltför stora tillskott i framtiden? För 90-dagarsfall tillhör dock den sortens rekordtabeller vi läser med synnerligen stor olust, även om vi i övrigt är intresserade av topp-siffror av olika slag.

Sixten Hammarberg

Anmärkning: Kommentarer i ledaren avser de långtidssjuka i våra storstäder, Stockholm, Norrköping, Göteborg och Malmö, en undersökning av 90-dagarsfall 1962. Undersökningen kommer att bearbetas vidare.

REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m. m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

**Posten meddelar numera ej
obeställbart utgivarkorsband.**

**Anmäl därför adressändring i god tid
till tidningens expedition.**

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: **Einar Hiller**
Redaktör: **Sixten Hammarberg**
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 08/41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Postgironr 95 00 11

Annonspriser: Småannonser:
Omslagets sista sida ..... 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/2-sida 400:— 1/2-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÅLLET:

RIKSDAGSNYTT I HANDIKAPPFRÅGOR ..	7
NY HJÄRT- OCH LUNGMASKIN	8
HCK-NYTT	10
MUMMEL I SKÄGGET	11
HANDIKAPPNYTT HOS LANDSTINGEN ..	13
BERÄTTELSEN OM FRU ÅMAN (novell) ..	20

OMSLAG: I väntan på TV (HÅSON-bild)

Datateknik och "Fjärrstyrda" patienter

ligger i den framtida sjukhusteknikens utveckling om man nu får tro vissa förhandsprognoser. Vi är inte rädd för teknikens landvinningar — långt därifrån — men vissa skrivbordsformuleringar ger dock förningar om att det är inte rådligt att låta teknikerna leka alldeles ostörda på sina ritbräden. Först bör noteras att det finns försvar för bl. a. datateknikens intåg i sjukhusplaneringen — datateknik och mekanisering är vad som kan hjälpa oss att komma loss ur de värsta personalsvårigheterna. Det är säkert riktigt. Ett sjuårigt utredningsarbete ligger till grund för en rationaliseringsplan vid ett av landets modernaste storsjukhus — Danderyds sjukhus i Mörby norr om Stockholm. Där kommer 20 miljoner kr att satsas för att ge helt nya metoder i sjukvården. Ett exempel visar att man vid ett annat sjukhus bygger ett helautomatiskt transportsystem för både meddelanden och material, en sorts "rörpost" av band och hissar som också kan ta större varor. Samma sjukhus får ett specialkonstruerat system för transport av allt spillmaterial till en förbränningsugn.

Allt detta låter bra så länge man håller sig till döda ting, "spillmaterial" etc., men när vi sedan kommer till *människorna* låter det inte fullt så bra. Även "patienternas rörelser inom sjukhuset kan planeras datamässigt", läser vi i nästa etapp — där stoppar vi upp ett tag och summerar. Att man kan spara in 50 tjänster, 70 procent av sjukvårdskostnaderna i löner etc. är bra. Dessutom sparar man också den svåranskaffade kvalificerade arbetskraften. Man är villig att skriva under — men det där med "fjärrstyrda" patienter via datamaskiner bör vi ändå fundera på ett tag först.

**Hjärt- och Lungsjukas
Blomsterfond**

Postgiro 95 0011

Det förnyas och stuvras om

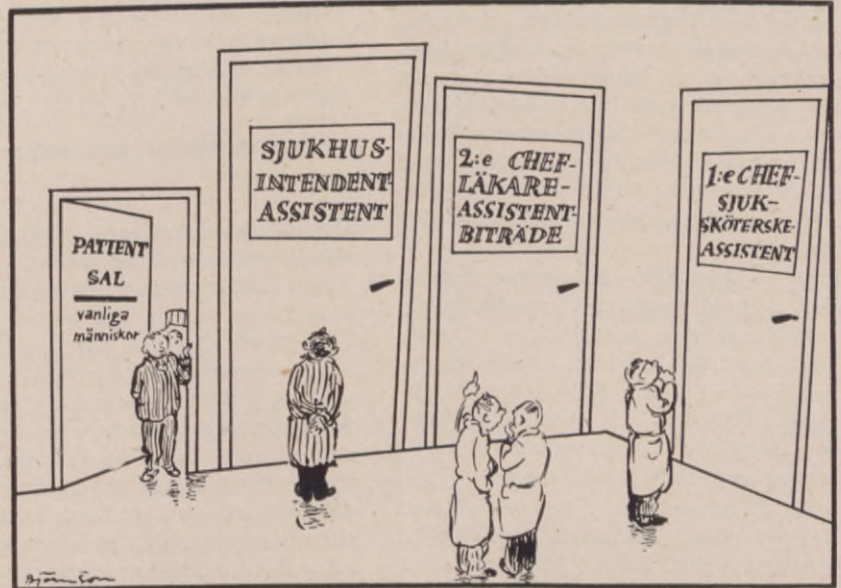
inom tidningsvärlden. Dessa "växlingar vid makten" eller rättare inom tredje statsmakten — som är tidningspressen — gäller även för de sociala tidskrifterna. De är åtskilligt levnadsfriskare än de s. k. kultur-tidskrifterna. De senare lär ska vara sär-

PRESS | eko

deles "sköra" enligt vad en kommentator påstod för åtskilliga år sedan då en känd kulturtidskrift avsomnade. "Var gång man andas dör en kulturtidskrift", påstod skribenten, som dock inte hade så stort med-

lidande med kulturdebattörer och kulturtidskrifter. Han hävdade att socialminister Gustav Möller gjort mer för kulturen än de s. k. kulturpersonerna av facket här i landet. Det var då det. Nu uppträder socialminister Sven Aspling som förste skribent i den nystartade tidskriften *Socialt Forum*, en utomordentligt fin tidskrift, som avlöser två gamla, Svenska Socialförbundets Tidskrift och tidskriften Barnavård och Ungdomsskydd. Socialministerns bidrag är en fint balanserad studie i vårt befolkningsunderlag, väl värd att studera i detalj, och samma fina betyg kan utan förbehåll ges åt Gunnar Inghes artikel om "Fattiga i välfärdssamhället". Många andra fina inlägg i samhällsdebatten redovisar Socialt Forums första nummer — vi väntar bara på fortsättningen!

Ordsnokeri i sjukhuskorridoren...

Det finns ord av tvivelaktig sort, administrativa ord som t. ex. "vårdyrkesutbildningen". Andra mindre välklingande sådana är "chefsjuksköterska" och "sjukvårdsföreståndare" etc. Missförstånd kan uppstå: är "chefsjuksköterskan" till bara för att vårda "chefer"? Det går inte för sig i personalbristens tider.

Status-tecknaren redovisar ur sjukhuskorridoren sina upptäckter på dörrskyltarna.

Forskare utan resurser för fortsatt arbete inom kärnkirurgin får stöd av riksförbundets ordförande

I det anslagsäskande för budgetåret 1964/65 som lärarkollegiet vid karolinska institutet överlämnat till universitetskanslersämbetet har begärts bl. a. inrättandet av en laboratur i kirurgi, särskilt kärnkirurgi. Som motivering har anförts att tjänsten är avsedd att förenas med överläkarbefattningen vid serafimerlasarettet, där antalet studerande inom ämnet kirurgi fr. o. m. höstterminen 1965 ökar med 20 till 80. Valet av specialitet grundar sig på att perifer kärnkirurgi utvecklat sig till en sådan vid sjukhuset och att viktiga forskningsuppgifter inom ämnesområdet finnes. Den begärda tjänsten har icke upptagits i kanslerns förslag till avlöningsstat för karolinska institutet för nästkommande budgetår. I Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen i statsverkspropositionen har något avlöningsanslag ej heller upptagits.

Det förefaller oss synnerligen olyckligt att institutets ledning icke rönt någon förståelse för sin framställning.

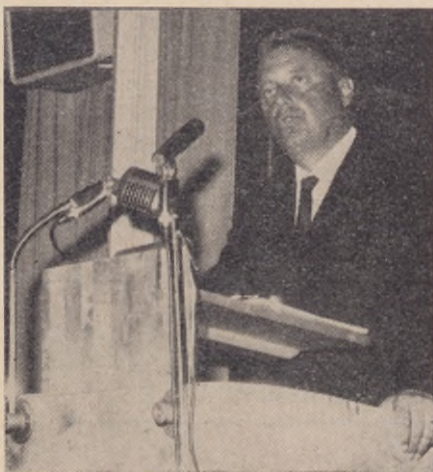

När institutet framhåller specialiteten perifer kärnkirurgi döljer sig bakom detta en anmärkningsvärd forskarinsats av docenten Sven Bellman. Sedan 1950 har docenten Sven Bellman bedrivit experimentell forskning rörande det perifera kärk-systemet, till en början vid institutionen för medicinsk fysik vid karolinska institutet och därefter vid ett experimentallaboratorium vid serafimerlasarettet. Dessa arbeten har från början varit utformade som en grundval för perifer kärnkirurgisk verksamhet.

Under åren 1956—1959 deltog Bellman som inbjuden forskare i experimentalkirurgiska arbeten av denna typ i Boston, USA. Samtidigt hade han tillfälle att studera perifer kärnkirurgi. Mot slutet av vistelsen i USA sökte och erhöll han en tjänst som forskare i experimentalkirurgi vid statens medicinska forskningsråd.

Verksamheten som experimentalkirurgi har lett till ett omfattande vetenskapligt arbete, i vilket tre av Bellmans elever publicerat värdefulla och uppskattade gradlavhandlingar inom området.

Sedan Bellman återkommit till Sverige, har han startat och drivit en provisorisk avdelning för perifer kärnkirurgi vid serafimerlasarettet. Detta har formellt möjliggjorts genom ett oavlönt förordnande för

Bo Martinsson, riksdagsman och ordförande i Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka.

Riksdagsman Bo Martinsson, ordförande i Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka gör i en riksdagsmotion ett försök att hjälpa en forskare att få utveckla sina möjligheter vidare. Docent Sven Bellman, som efter studier i USA, gjort uppmärksammade insatser inom kärnkirurgin här hemma, måste få de resurser han behöver.

Bellman som extraläkare, utfärdad av karolinska sjukhusets direktion.

Den kärnkirurgiska verksamheten har arbetats upp från en blygsam början med 2—10 platser. Sedan år 1962, då de första resultaten kunde sammanställas och publiceras, har tillströmningen av patienter ökat i hög grad. Verksamheten har bedrivits med hjälp av vårdplatser, som ställts till förfogande inom en kirurgavdelning vid serafimerlasarettet. Trots att tidvis en hel avdelning på 34 platser disponerats för ändamålet, har kön av vårdsökande ökat, och endast de fall där patienten är synnerligen illa därän har kunnat behandlas. De mest uppmärksammade av docenten Bellmans operationer har avsett artärrekonstruktioner för att bota grava cirkulationsrubbingar med hotande eller mer eller mindre avancerat gangrän.

Omkring ettusen människor här i landet får ärligen underkasta sig amputation av extremiteter, främst ben, huvudsakligen på grund av cirkulationsbesvär. Enligt expertisen skulle antalet amputationer kunna nedbringas avsevärt. Omkring 25—30 procent av fallen, eller uppemot 300 patienter, skulle kunna räddas från amputationer genom den metod som användes av docent Bellman, enligt vissa experter bedömning. Genom att Bellman icke är fast knuten till karolinska institutet erhåller han icke de resurser i form av operationslokaler, biträde av narkosläkare, biträde av eventuell avdelningsläkare, sjuksköterskehjälp etc. som skulle vara erforderliga för den forskning och den sjukvård som han bedriver inom sitt specialgebiet. Hans egen ställning är även synnerligen osäker. Fram till den 1 oktober 1964 hade Bellman en forskartjänst i experimentell kirurgi vid statens medicinska forskningsråd. Universitetskanslern medgav då tre månaders förlängning av tjänsten, det vill säga till den 31 december 1964. För tiden fram till den 30 juni 1965 har statens medicinska forskningsråd beviljat ett forskningsunderstöd i form av lön i lönegrad B 1.

För tiden efter den 1 juli 1965 är det inte på något sätt ordnat för Bellmans fortsatta arbete.

Risk förefinnes för att han måste ge upp sin specialitet och söka annan läkartjänst, till stort men för det stora antal människor som i dag väntar på behandling, men även för dem som hans forskning på litet längre sikt skulle komma till godo.

På grund av det ovan anförda yrkar vi, att riksdagen måtte besluta att inrätta en laboratur i perifer kärnkirurgi i Bo 1 vid karolinska institutet.

Stockholm den 26 januari 1965.

Bo Martinsson   Alf Andersson
Helge Lindström   Elvira Holmberg
Sven Ekström   V. Vikner

Schacklösning

Lösning till schackproblemet av F. Palatz på sid. 18

1. Lb7—c6 Td7—c7, 2. Lc6—d5 Tc7—c5, 3. Lc5—e4 Tc5—c4, 4. Le4—f3 Tc4—f4, 5. Sf1—g3 matt.

Man motionerar flitigt i handikappfrågor vid vårriksdagen

Det har motionerats flitigt vid vårriksdagen — och inte minst gäller den aktiviteten handikappfrågor av skiftande art — och ur den rikedom av goda och mer eller mindre konstruktiva förslag vi tagit del av kan bara en bråkdel redovisas. Vi noterar med glädje den aktivitet som utvecklats i riksdagshuset för de eftersatta grupperna, även om vi av tekniska skäl inte kan ge oss in på någon längre redovisning. Vi har heller inte hunnit ta del av alla riksdagsmotionerna när detta nummer presslägges.

Om ett anslag av 40.000 kr till studiearbete bland döva, vilket skulle ge möjlighet att anställa en egen studieinstruktör till denna isolerade grupp, motioneras av fröken Olsson m. fl. (AK nr 214, FK nr 168). Behov av kurser m. m. för föräldrar till handikappade barn uppmärksammas av herr Larsson m. fl. (AK 509 FK 419).

Pensionärernas bostadsfråga tas upp i ett flertal motioner, bl. a. av herr Gustavsson (AK nr 226 FK nr 175) och herr Karlsson m. fl. om statliga lån för uppförande av servicebostäder för svårt handikappade (FK nr 283, AK nr 351). Generösare regler för de inkomstprövade förmånerna inom folkpensioneringen vill herrar Elmstedt och Larsson ha (AK nr 614, FK nr 531) och en höjning av invaliditetstillägg, invaliditetsersättning och vårdbidrag till handikappade barn förordar herr Hedlund m. fl. (AK nr 621, FK nr 529).

Arbetsvården behöver mera folk, anser herr Hammarberg m. fl. (AK 499, FK 415). Antalet arbetsvårdssökande har från 1960, då det fanns 31.359 registrerade vid arbetsförmedlingarna, vid utgången av 1964 i runt tal fördubblats och utgjorde 60.961. Utöver vad i statsverkspropositionen föreslagits vill motionärerna ha ytterligare 25 tjänster inom arbetsvårdens fältorganisation och 6 tjänster på arbetsvårdsbyrån i enlighet med vad arbetsmarknadsstyrelsen anmält i sin petita.

Maximibeloppen om 2.000 kr per arbetsplats för drift för skyddade verkstäder åt handikappade bör omprövas och beloppens storlek utgå efter friare normer hävdar herr Bengtsson m. fl. (AK nr 219). Samma motionärer vill också att bidrag för halvskyddad sysselsättning — f. n. 2 kr per arbetstimme — höjes till 3 kr per arbetstimme.

Näringshjälpen till handikappade bör utgå så att det nuvarande maximibeloppet höjes fr. 10.000 kr till 12.000 kr med befoget för arbetsmarknadsstyrelsen att i vissa undantagsfall efter särskild prövning höja beloppet med ytterligare högst 3.000 kr, yrkas av herr Karlsson m. fl. (FK nr 286, AK nr 340).

Om befrielse från skatteplikt för bil som äges av höggradigt vanför person hemställer herr Martinsson m. fl. (AK nr 264, FK

nr 203). I kungörelsen om bidrag till tekniska hjälpmedel bör införas en bestämmelse om rätt för rörelsehindrad, som ordinerats motordriven invalidvagn, att använda motsvarande medel ur ifrågavarande anslag till inköp av invalidbil, anser herr Karlsson m. fl. (AK nr 284, FK nr 350).

Utökning av SJ:s reserabatter även till förtidspensionärer, är ett önskemål från fröken Wetterström m. fl. (AK nr 715, FK nr 598). Motionärerna vill ha ändring så att rabattkorten, som nu gäller ålderspensionärer, skall gälla också förtidspensionärer samt att kortens giltighet utsträcker även till att omfatta SJ:s busslinjer. Rabatten bör dessutom gälla vissa veckodagar under sommarmånaderna.

Vårdbidrag bör utgå till alla barn med mera betydande handikapp och en ändring av gällande lagtext verkställas, yrkar herr Persson m. fl. Lagtexten måste utformas så att en restriktiv tillämpning uteslutes, hävdar motionärerna med hänvisning till erfarenheterna under lagens första giltighetstid (AK nr 291, FK 232).

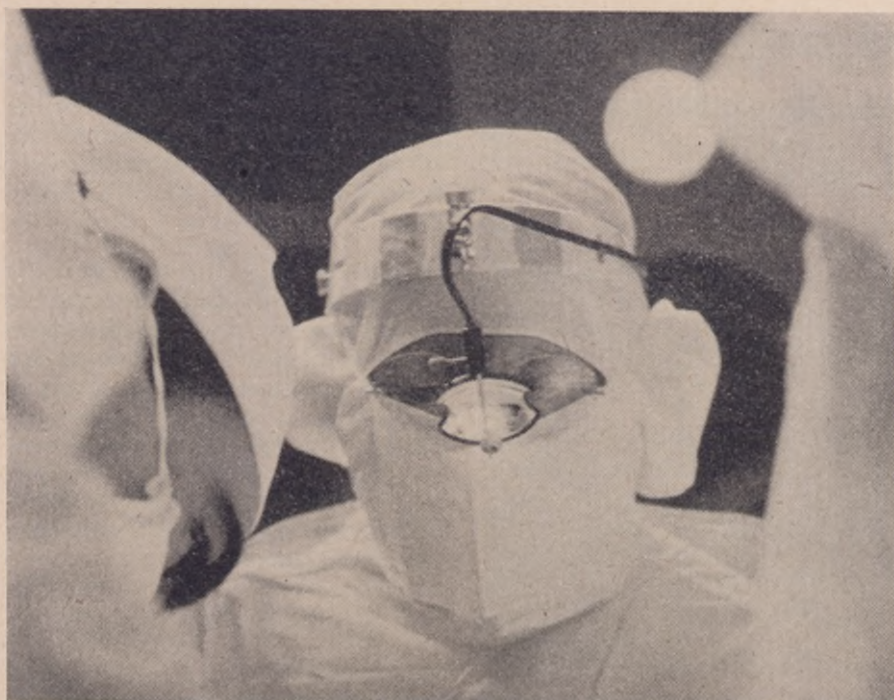
Handikapporganisationer bör jämföras med idrottsföreningar och därmed likställda föreningar i skattehänseende. Handikapporganisationernas försäljningsverksamhet drabbas nu hårt av beskattning och en ändring måste till sammanfattar herrar Karlsson och Larsson i sin motion (FK nr 300, AK nr 372).

Existensminimum . . .

Understödsdagaren, förtidspensionären, mannen på existensminimum svälter inte ihjäl. Men han får avstå från mycket. Han får avstå från mera differentierad och omväxlande kost. Han får dra in på klädkontot. Han får låta bli att förnya och upp-rusta hemmet. Han får finna sig i att allt blir förslitet, nergånget och förfallet. Han får också avstå från resor, rekreation, landsvistelse — såvida inte förhållandena är särskilt gynnsamma med släkt på landet eller dylikt.

Professor Gunnar Inghe

- TEXT: Henric Törnblad
- FOTO: Lennart Nilsson

Resultatet blev den välkända AGA-maskinen, som används på stora sjukhus runt hela världen.

Maskinen övertar lungornas roll och hjärtats pumpverkan. Den nya amerikanska metoden innebär att "lungan" i maskinen består av ett antal membran, som skiljer blodet från gaser. Det betyder att blodet aldrig behöver komma i kontakt med roterande element, rullar eller metallytor. Därmed har man efterlik-

Nej, det är ingen rymdman! Det är professor Clarence Crafoord i sin operationsdräkt.

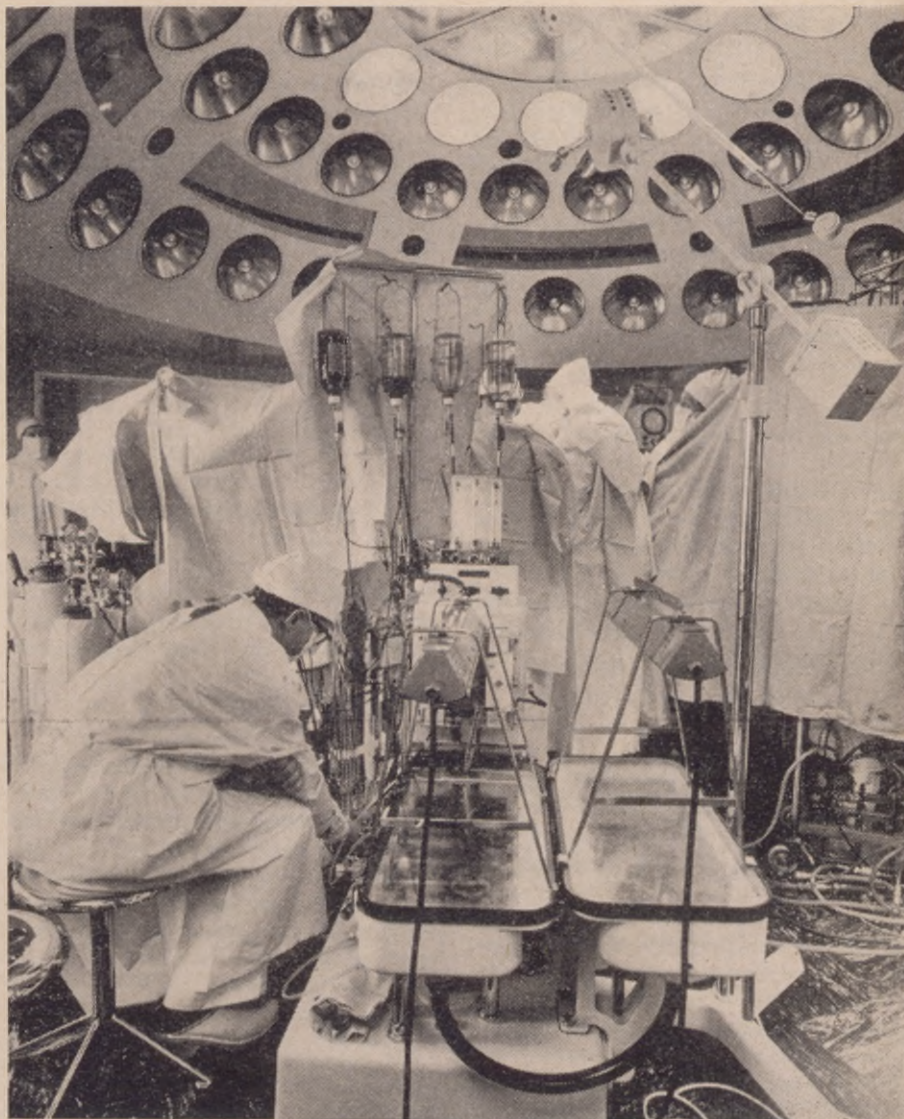
I San Fransisco har den amerikanske läkaren Frank Gerbode och medarbetare konstruerat en hjärt-lungmaskin, som väntas få oerhört stor betydelse för hjärt- och lungoperationer. Apparaten har redan provats på ett antal patienter i Amerika.

Ny hjärt-lungmaskin från USA provas i Sverige

Så här säger docent Olof Norlander, överläkare vid Karolinska sjukhusets thoraxkliniker:

— Den numera vanligaste metoden är den av professor Viking Björk (Uppsala) konstruerade maskinen som vid öppna ingrepp i hjärta och lungor (thorax) innebär att blodet syrsätts av roterande stålskivor. En liknande konstruktion utvecklades av professor Clarence Crafoord och professor Åke Senning.

Operationssal med hjärt- och lungmaskin på Karolinska sjukhuset. På nästa sida kan studeras hur maskinen fungerar.

nat den naturliga process som finns i de mänskliga lungorna och där blodet åtskiljs från andningsgaserna genom de fina tunna lungvävnaderna.

Experimentellt har detta system prövats, men utan allmän tillämpning.

Den av Gerbodegruppen använda nya metoden praktiseras nu regelbundet vid olika hjärtoperationer och har visat sig mycket lovande, säger docent Norlander. Den öppnar också stora perspektiv vid andra tillstånd där behov av övertag av vitala kroppsliga funktioner krävs. Det gäller närmast hjärt- och lungskador, t. ex. vid hjärtinfarkt och lungskador efter olycksfall, där vanlig respiratorsbehandling beroende på skadans art inte är genomförbar.

Små blodmängder

De praktiska fördelarna med den nya maskinen är att den för sin användning kräver mycket små blodmängder; således kan den med en blodmängd mindre än en liter syrsätta så mycket blodmängd som motsvarar ett normalhjärtas prestation i vila (ca 5 liter per minut).

Detta är av mycket stor betydelse eftersom det oftast är mycket svårt att få tag på rätt blodgrupp- och

mängd till i sig själva många gånger mycket blodkrävande operationer.

Den så kallade membranlungan kan under längre perioder vara inkopplad under operation än vad nuvarande maskiner tillåter (4-5 timmar), efter det betydelsefulla blodskadeproblemet reduceras kraftigt.

I USA planerar man redan nu fabriksmässig tillverkning av färdiga "lungdelar", vars storlek kan anpassas till varje patients behov. Detta är exempelvis särskilt praktiskt vid operationer på spädbarn.

Maskinens lunga är en engångsprodukt som skall kastas efter varje användning. Detta är givetvis rationellt med tanke bl. a. på sterilitet.

Genom anskaffning av en provapparat kommer Karolinska sjukhuset inom kort bedöma den nya metoden.

Crafoord-gruppen gästopererar i Sydamerika

I sammanhanget kan tilläggas att professor Clarence Crafoord (som går i pension nästa år), docent Stig Ekeström och docent Olof Norlander samt ytterligare läkare och sjuksköterskor från thoraxklinikerna under april månad skall "gästoperera" i Argentina.

SVENSKA KONSTHANTVERK

Forts. fr. sid. 15

mit att spela i den allmänna miljön, som monumental utsmyckning. Aldrig förr har det exklusiva konsthantverket nått så många människor i vårt land: i tunnelbanestationer, stadshus, skolor, kyrkor etc. Förmodligen är förhållandet unikt i världen.

Genom Simon Gates och Edward Halds insatser på Orrefors kom svenskt glas att vinna världsrykte; genombrottet skedde på Parisutställningen 1925. Ingeborg Lundin, Nils Landberg, Gunnar Cyrén heter dagens glaskonstnärer därifrån. Glaskonsten är förankrad i Småland; nästan alla våra glasbruk ligger där. Äldst är Kosta där den mångsidige Vicke Lindstrand svarar för den konstnärliga ledningen och i Mona Morales-Schildt har en ypperlig medarbetare. Från Boda glasbruk kommer Erik Höglund, en glaskonstnär med förkärlek för det rustika, blåsiga glaset. Mot färg och dekor pekar framför allt utvecklingen inom vår glaskonst.

Sigurd Persson är silversmidets centralgestalt. Hans förening av både hantverksmässig och industriell produktion är karaktäristisk för 60-talets produktion, liksom smyckeproduktionens frammarsch.

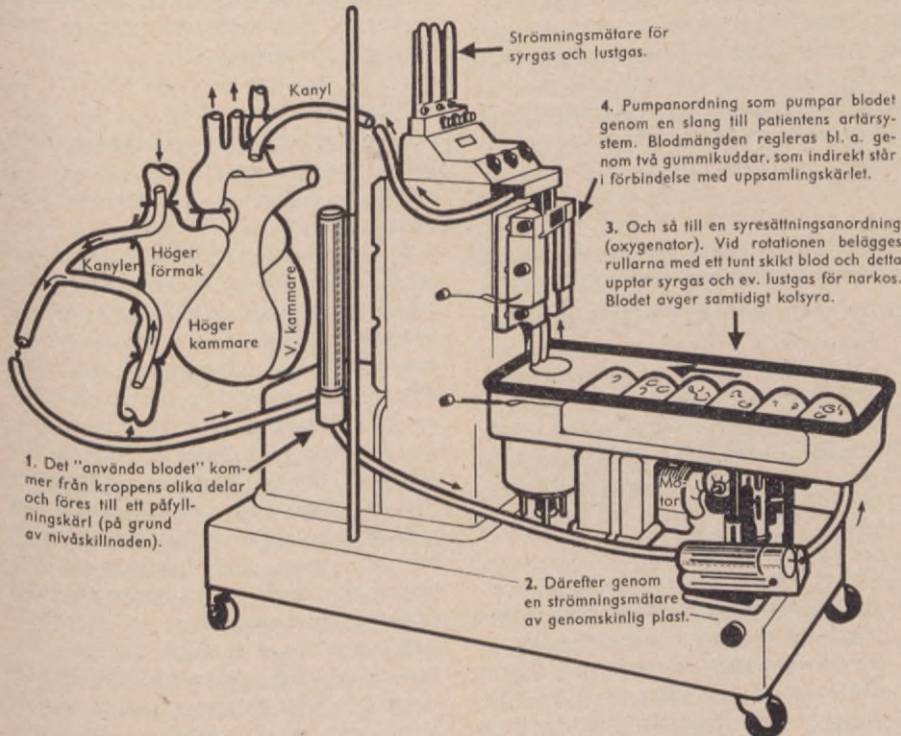
Trots den alltmer diffusa gränsdragningen mellan konsthantverk och fri konst finns det en bestående skillnad: inställningen till materialet.

Dag Widman har tecknat den så här: "Denna känsla av att vara allierad med materialet i stället för att betrakta det som ett motstånd mot sin konstnärliga vilja ger konsthantverkarens alster dess speciella karaktär och samtidigt en känslomässig begränsning som är viktigt att notera. Psykologiskt finns hans verk inom en sfär som domineras av glädje och livsnärhet, men också rymmer vemodets skiftningar, men där det så gott som aldrig finns plats för uttryck av revolt, förtvivlan eller skräck. Den lustfyllda inställningen till materialet är avgörande."

Fantasin går alltså på upptäcktsfärd i 60-talets konsthantverk, men ännu ser man tydligast den linje som berättar om att svenskt konsthantverk är av ledande slag i världen när det gäller att tjäna den vackra nyttan.

Hjärt- och lungmaskinen i arbete

Maskinen skall ersätta det "naturliga" blodomloppet när hjärtat under operationen måste "torrläggas".

TÄNK PÅ

**Hjärt- och Lungsjukas
Blomsterfond**

Postgiro 95 00 11

Inkomstbortfall, reseersättningar m. m. vid rehabilitering bör tas upp i reformerad sjukförsäkring

Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) vill med hänvisning till här i fortsättningen redovisade önskemål och förslag hemställa till 1961 års sjukförsäkringsutredning att ändringar i försäkringskungörelsen och andra kungörelser vidtagas i enlighet med utredningens uppdrag.

Det är ett önskemål från handikapporganisationernas sida att försäkringen bör vara så konstruerad att den ger fortlöpande ekonomiskt stöd vid olika former av behandling, som avser att förebygga ökad invaliditet samt kompensera inträffad skada. Försäkringen bör sålunda vara uppbyggd på ett sätt som stimulerar de handikappade att i ökad omfattning söka och aktivt tillgodogöra sig den vård och de tjänster rehabiliteringen erbjuder.

Personer, som lider av sjukdom eller handikapp, men trots detta likväl kan gå i arbete får vidkännas inkomstbortfall, som ofta blir av betydande omfattning när de behöver tillgodogöra sig vård- och rehabiliteringstjänster. Vid sådana tillfällen utgår nämligen ingen ersättning när besöket, behandlingen eller rehabiliteringsåtgärden icke har samband med någon försäkring i den meningen att det blir fråga om sjukskrivning. Följaktligen uppstår *ett ekonomiskt hinder* för den sjuke eller handikappade att tillgodogöra sig de vård- och rehabiliteringstjänster som är nödvändiga för hans eller hennes förbättring och återföring. Detta förhållande finner vi vara ytterst skadligt och föga förenligt med de sociala principer som ligger till grund för vår sjukvårdsorganisation och vår allmänna försäkring. Vi anser att det dessutom är en allvarlig begränsning i möjligheterna att genom sjukförsäkringen erhålla ersättning dels för *inkomstbortfall* och dels kostnader för sådana ersättningar som nu förutsätter att läkare varit inbegripen i den åtgärd det gäller. Ersättning utgår sålunda ej om ett besök endast avser t. ex. distriktssköterska, bandagemästare, sjukgymnast eller annan specialist och inte heller när det gäller deltagande i sådan rehabiliteringskurs eller träning som erfordras för att neutralisera ett handikapp och utveckla den handikappades färdigheter i

I en skrivelse till 1961 års sjukförsäkringsutredning påpekar Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) en rad luckor och brister i det nuvarande försäkringsskyddet. Dessa brister måste avlägsnas vid omarbetningen av sjukförsäkringslagen och andra närliggande kungörelser hävdar HCK. Man bör på alla sätt ge den handikappade möjligheter att deltaga i tränings- och rehabiliteringskurser av olika slag, som syftar till att neutralisera ett handikapp och ge ökade möjligheter att klara dagligt liv och arbete. Översynen av sjukförsäkringsbestämmelserna bör vidare gälla tekniska hjälpmedel, s. k. fria mediciner till långtidssjuka, behov av speciella hjälpmedel i hemmen, t. ex. sjuksängar, dyrbarare träningsapparater m. m.

olika avseenden i avsikt att ge honom eller henne bättre förutsättningar att klara dagligt liv och arbete. Påtalade brister i försäkringen är inte bara en orättvisa utan de innebär också en ökad arbetsbelastning för läkarna. De handikappade nödgas uppsöka läkare även när det endast gäller att denne skall vitsorda behovet av ersättning.

Med hänvisning till ovan sammanfattade motivering föreslår vi därför följande:

- 1) Att ersättning skall utgå även för *inkomstbortfall* som har samband med vård- och rehabiliteringsåtgärder av olika slag, häri inbegripet deltagande i rehabiliteringskurs eller annan undervisning och träning som erfordras för att underlätta den handikappades eller den sjukas återföring och anpassning till dagligt liv och arbetsliv.
- 2) Att ersättning skall utgå för *inkomstbortfall* även när besöket avser annan specialist än läkare eller det gäller åtgärder företagna av annan specialist än läkare eller det gäller åtgärder företagna av annan specialist; hit bör sålun-

da räknas besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, bandagemästare, kurator, arbetsterapeut, hörsel- och talpedagog och annan likställd specialist och tekniker.

- 3) Att ersättning skall utgå för *resekostnader* i samband med besök, åtgärd eller kurs som nämnes under punkterna 1 och 2. Vi förstår att punkterna 1 och 2 skulle innebära en principiellt viktig förändring i sjukpenningbegreppet. Med hänsyn härtill bör det övervägas om icke en annan benämning bör införas, exempelvis försäkringspenning i stället för sjukpenning.

Beträffande bestämmelserna om karensdagar — i den mån de kommer att bibehållas — anser vi att de inte får vålla någon komplikation eller någon begränsning i de förmåner som skulle utgå enligt punkt 1 och 2. Ty den motivering för karensdagsbestämmelserna som brukar anföras avser endast *korta* sjukdomsfall. Vad vi syftar till är däremot en lättad ifråga om långvariga sjukdomstillstånd och handikapp även om dessa icke hindrar att vederbörande normalt har möjlighet att deltaga i produktivt arbete.

I syfte att ytterligare främja rehabiliteringen föreslår vi vidare justeringar respektive kompletteringar i följande avseenden:

Den nuvarande begränsade *ordinationsrätten av tekniska hjälpmedel* enligt Kungl. Maj:ts Kungörelse nr 360/1964 medför att specialklinikernas läkare blir överbelastade till förfång för sina medicinska uppgifter. Större rörlighet och smidighet ifråga om ordinationsrätten bör finnas. Detta kan ske genom att rätten till ordination av tekniska hjälpmedel ej som nu låses fast vid viss tjänsteman, vilket kan motiveras med att den lokala verksamheten utvecklas olika inom olika handikappgrupper. Genom att föreskriva att hjälpmedel skall ordinerars av tjänsteläkare och respektive befattningshavare anställda vad de i lagtexten angivna sjukvårdsinrättningarna respektive handikapporganisationer, överlåtes ansvaret till respektive huvudman

Forts. å sid. 12

Mummel ur skägget

Det fanns en tid i vårt liv då vi älskade trycksaker. Doften av tryckpapper, då man satt i köket och bläddrade i efterkravskatalogerna, konkurrerande bort andra dofter som finns i ett kök. De uppsträckta figurerna i eleganta kläder — varuhusets "prisbilliga" mångfald — var svårt att slita sina blickar ifrån. Hur eleganta och bekymmersfria verkade inte dessa katalogfigurer! Tänk att bara gå omkring i eleganta kläder, från topp till tå, och inte ha de minsta bekymmer för vad grannlåten kostade!

Ja, så tänkte man i sin enfald. Figurerna i katalogen var de bekymmersfria — de fick allt vad de önskade, gratis, fraktfritt och kostnadsfritt.

På våren kom katalogerna i väldiga travar. Han som körde postbilen såg en smula bekymrad ut, men ingen tänkte på den stackars postmannens kval mitt i frossandet över alla vår- och sommarnyheter. Trycksaksdoften inandades i vällustiga ångor från varuhuset i Borås och Stockholm — mest blev det att "andas" förstås, mindre att köpa. För ekonomin var sorgliga saker i 30-talssamhället, där kriser och arbetslöshet och allsköns elände knottade ihop sig till ilska knutar på tidens snöre.

Men tiden gick i alla fall. Den har inte stått stilla. Och PR-män i alla väderstreck fortsätter med sina trycksaker för att fästa uppmärksamheten på sina produkter. Och nog har köpkraften ökat åtskilliga sekundmeter. Tänk — knallpulverpistoler för 18 öre per styck. Det var tider det! Och på den tiden behövdes ingen pris- och kartell-nämnd att hålla reda på knallpulver och pistoler vi var i trängande behov av.

"Skägget" tar tacksamt emot nya uppslag till "mummel" från läsekretsen — tack för erhållna "mummelbitar" hittills!

Tiderna har förändrats. Vi har fått sociala rättigheter av olika slag på löpande band; socialbalk och mycket annat. Men hur mycket vet folk i allmänhet om allt detta? Säg vad man vill — ingenting tycks vara så svårt att sätta på pränt som rättigheterna i "det sociala varuhuset". Med vemod läser vi lagtexterna, som trots alla lovvärda försök att luckras upp med snygga handböcker ändå förblir obegripliga för en stor del av svenska folket. Och tänk på alla sjuka och handikappade människor, som för sin existens är beroende av "det sociala varuhusets sortiment!"

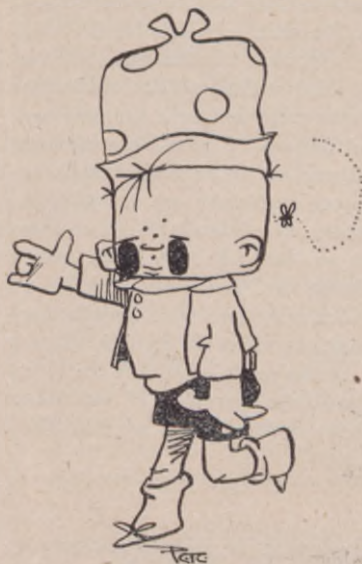
I försäkringskassoförbundets tidskrift för allmän försäkring står det verkligt tankvärda saker om lättsmält social upplysning. Vi instämmer — sida upp och sida ned — och fångar några formuleringar. Man frågar mycket framgår av tidskriften. Ja, det kan vi sannerligen instämma i! Man frågar om reglerna för resekostnader vid återbesök, på sjukhus, om överflyttning från ett sjukhus till ett annat, om sjukgymnast- och tandläkarresa — och om resekostnaden för följeslagare. — "Det kan konstateras", säger artikelförfattaren, "att allmänheten har svårt att förlikas sig med begränsningar i rätten till ersättning". Det är "diskpersonalen", personalen i kassorna, som får ta de stötar, som lagstiftarna egentligen borde ta emot", konstaterar skribenten vidare.

Ja, det är så riktigt sagt. Men inte kan man väl begära att de hjälpsökande ska vara kababla att ta en dust med "lagstiftarna" också? Vi vet att riksdagsmännen, särskilt vid valtillfällena, reser land och rike kring och lovar guld och gröna skogar — inte minst åt de handikappade. Trots allt måste dock de här detaljfrågorna skötas av tjänstemän i olika lönegrader. Får lagstiftarna hand om kassorna går det säkert i baklås med rikets finanser. Det kan vara hårt sagt. Men vi bygger våra antaganden

på valbroschyrer och liknande tryck. Och sådana lättfattliga grejer får man inte bygga sina sociala rättigheter på — åtminstone inte i detaljer räknat. Vi får nog fortsätta att gå direkt till "kassorna".

"Folk låter inte bli att fråga över disk eller per telefon för att man ger ut broschyrer", sägs det vidare. Nej, folk kommer nog att fortsätta att fråga. Vi har inget patent på hur de här frågorna ska lösas. Men vi tycker oss i många av synpunkterna försäkringsfolkets egen tidskrift framför annat var sanningen ligger. Cirkulären om förmånerna måste vara "juridiskt vattentäta", tryckalstret måste vara "helgarderat" innan cirkulärförfattaren lämnar det ifrån sig. Just det! Vi har nyligen varit med om heta duster om de pengar som gällde föräldrar till svårt handikappade barn. Det första cirkuläret från riksförsäkringsverket var verkligen "helgarderat" — det fick många föräldrar till svårt handikappade barn erfara. Ja, så är det ofta med den sociala verkligheten. Visst har vi fått det mycket, mycket bättre, men vi dras med våra byråkratiska skoskav. Låt oss instämma med försäkringskassoförbundets tidskrift om "debatt i dessa centrala frågor". Och till sist: när det gäller de "tråkiga cirkulären" — varför inte ta en kurs hos de varuhus som bombarderar våra brevlådor med lättlästa, färgillustrerade kataloger? De fabrikanterna vet hur en slipsten ska dras!

Pete funderar om Mars...

... MEN TÄNK OM DOM BLIR ARGA PÅ MARS FÖR ATT VI SKJUTER MÄNRAKETER PÅ DOM...

■ INKOMSTBORTFALL...

Forts. fr. sid. 10

att se till att lämplig befattningshavare handhar frågor om tekniska hjälpmedel.

Beträffande § 1 anser HCK att ändring respektive tillägg i kungörelsetexten bör göras så att *rekvisitionsmöjligheten av statsbidrag* finns även i fortsättningen för handikapporganisationer, som tidigare arbetat med tekniska hjälpmedel. Det skulle ge organisationerna tillfälle att arbeta med detta ännu relativt outvecklade men betydelsefulla område.

◇

HCK vill fästa uppmärksamhet på att det alltså råder betydande *skillnader ifråga om bidragsbestämmelserna för tekniska hjälpmedel*. Sålunda är t. ex. bidrag till hörapparat starkt begränsade genom den nuvarande bestämmelsen (Sv. Författn.saml. 1962/312). Vi vill från HCK:s sida i sammanhanget referera till skrivelse från Hörselfrämjandets Riksförbund, vilken i oktober 1963 överlämnades från Socialdepartementet till Sjukförsäkringsutredningen för åtgärd. Till frågan om översyn av gällande bestämmelser och komplettering till dessa kan nämnas behovet av speciella sjuksängar i hemmen för t. ex. MS-sjuka, dyrbara träningsapparater etc. I viss utsträckning torde sådana hjälpmedel för sjuka i hemmen kunna göras tillgängliga genom en utvidgad lånerätt i de fall kostnaderna ställer sig särskilt höga.

◇

Nuvarande ordning i vad gäller förteckning över *s.k. fria mediciner* har enligt HCK:s erfarenheter inte fungerat tillfredsställande. Förteckningen har blivit föråldrad genom att man i denna inte tagit upp de nytillkomna verkningsfulla medicinska preparat som under senare år funnits i handeln. Med hänsyn till patientens ekonomi tvekar läkarna att till de långtids sjuka ordinera dyrare mediciner som ej upptagits i förteckningen. Det är önskvärt att en komplettering av den *s.k. fria listan* genom nyförteckning av läkemedel sker på ett snabbare och smidigare sätt i fortsättningen. I övrigt ber vi att få hänvisa till den särskilda skrivelse HCK ställde till sjukförsäkringsutredningen den 17 september 1964 rörande nyförteckning av fria läkemedel m. m.

◇

Den utvidgning av rehabiliteringsverksamheten som pågår kräver även ett nära samarbete mellan de organ som har att handlägga rehabiliteringsfrågor och de organisationer som representerar de vård sökande. HCK vill även understryka värdet

Handikappkonferens i Blekinge samlade experter och föreningsfolk i hundratal

Fr. v. landstingets ordf. Rune Malmros, inspektör Gunnar Möllmark, doktor Hedvig Adlercreutz, sekr. Åke Alemo och handikapporganisationernas representant, riksombudsman Bengt Nirje, Stockholm.

Intresset för handikappfrågor är starkt stigande berättade ombudsman Bengt Nirje, som representerade handikapporganisationerna på riksplanet vid länskonferensen i Blekinge. Att samla så mycket folk — fullt hus i Karlshamn — var redan det starkt tyckte Nirje.

Utrymmet tillåter oss bara tala om att den magnifika arbetsvårdsanläggningen i Karlshamn visades. Landstingsordf. Rune Malmros, talade om att nya verkstäder för handikappade planeras på flera håll i länet, varvid landstinget svarar för driften, kommunerna för lokalerna.

av att den centrala nämnd (*hjälpmedelsnämnden*) i Medicinalstyrelsen med uppgift att handlägga frågor rörande tekniska hjälpmedel får en sammansättning som blir representativ för samtliga grupper samt att lekmännens erfarenheter härvid beaktas. I detta avseende har vi goda erfarenheter av arbetsmarknadsstyrelsens rådgivande organ i arbetsvårdsfrågor, vilka såväl på riksplanet som i flertalet län inbegriper representation för HCK.

◇

Vissa av våra medlemsorganisationer har ett förtroendefullt samarbete med vederbörande handikappsektioner inom medicinalstyrelsen och även mera allmänt har vi haft förberedande kontakter med detta verk. Också i detta fall syftar vi till att få till stånd någon form av *fast representation* i form av rådgivande organ. Samma önskemål har vi ifråga om kontinuerliga

samarbetsformer med sjukvårdshuvudmännen i länen. Behovet av ett rådgivande organ inom skolverket anmäler sig på samma sätt — en HCK-representation på både riks- och länsplanet står på vår önskelista även då det gäller skolfrågorna. Vad som särskilt kan vara av intresse för sjukförsäkringsutredningen är att vi haft förberedande sammanträden med riks-försäkringsverket och diskuterat vissa aktuella problem rörande vårdbidrag till familjer med handikappade barn m. m. Det är vår förhoppning att det samarbete vi inlett även med detta verk skall leda till fortlöpande kontakter på riks- och länsplanet. Vi har med denna koncentrerade exposé försökt att ge en uppfattning om våra strävanden att få till stånd reella samarbetskontakter med vederbörande organ ifråga om försäkrings- och rehabiliteringsfrågor. Det återstår för oss att hemställa till sjukförsäkringsutredningen att i sitt betänkande ge oss stöd i dessa strävanden.

Handikappnytt i landstingens budget

1964 års landstingsmöten kan nu överblickas i samlade redogörelser, som avspeglar en stigande aktivitet på åtskilliga områden. Glädjande är bl. a. att skönja att man på sina håll satsar något djärvare en tidigare på rehabilitering och arbetsvård. Detta tar sig bl. a. uttryck i att man inom flera landsföresamlingar går in för att inrätta särskilda arbetsprövningsavdelningar vid de arbetsvårdsanläggningar man redan har. Så här ter sig ett axplock ur landsföresamlingens protokoll; en mycket kort summering av rubriker och anslag.

Stockholms läns landsting godkände slutlig plan för ett arbetsvårdsinstitut i Edsberg, Sollentuna. Kostnaderna för institutet har beräknats till nära 5 milj. kr. Ett mindre inackorderingshem, anknutet till skyddade verkstaden i Östhammar, skall inrättas.

Bestämmelserna för landsföresamlingens bidrag till primärkommunernas skyddade verkstäder ändrades.

I *Södermanlands* läns landsting har arbetsvårdsstyrelsen framlagt förslag till organisationsplan för arbetsvårdsverksamheten. Planen är dimensionerad med hänsyn till det antal klienter och befattningshavare samt den omfattning verksamheten beräknas få, när de skyddade verkstäderna i Eskilstuna och Katrineholm blivit utbyggda.

Östergötlands läns landsting beslöt att vid arbetsvårdsinstitutet i Linköping inrätta en särskild avdelning för kvalificerad arbetsprövning i enlighet med av arbetsmarknadsstyrelsen lämnade förslag och anvisningar.

Blekinge läns landsting beslöt att åta sig huvudmannskapet för i gång varande och i framtiden startande skyddade verkstäder i landsföresamlingen. Preliminär organisations- och personalplan för verksamheten godkändes i princip. Arbetsvårdsstyrelsen fick i uppdrag att i fortsättningen handlägga organisatoriska och övriga frågor i samband med utbyggnaden och driften av olika verkstäder för partiellt arbetsföra.

Kristianstads läns landsting anslag ytterligare 3 milj. kr för uppförande av den

planerade nya arbetsvårdsverkstaden i Kristianstad, som nu kostnadsberäknats till 6,6 milj. kr.

Hallands läns landsting beslöt att vid arbetsvårdsverkstaden i Halmstad inrätta en arbetsprövningsavdelning för 10 klienter. Den om- och tillbyggnad av verkstaden, som fordras härför, beräknas kosta 39.000 kr.

Älvsborgs läns landsting godkände att arbetsvårds- och arbetsprövningsverkstäder jämte internat uppförs i Borås för 5,8 milj. kr.

Västmanlands läns landsting beslöt att rehabiliteringskommitténs förslag i fråga om målsättningen för och omfattningen av landstingens arbetsvårdsverksamhet med av förvaltningsutskottet beslutat tillägg tills vidare skall ligga till grund för utbyggnaden av denna verksamhet. Förvaltningsutskottets beslut att starta arbetsvårdsverkstäder i Hallstahammar och Viksäng i Västerås godkändes. Landstinget beslöt att för den planerade arbetsvårdsverkstaden i Fagersta köpa en tomt samt bemyndiga förvaltningsutskottet att godkänna förslagsritningar för uppförande av verkstaden att föreläggas 1965 års landsföresamling.

Gävleborgs läns landsting skall företa utredning angående behovet av ett samordningsorgan för rehabiliteringsverksamheten inom länet samt angående lämpligheten att lägga skyddade verkstäder under landsföresamlingens huvudmannaskap.

Västernorrlands läns landsting beslöt att i Sundsvall uppföra en ny arbetsvårdsinstitution, omfattande arbetsvårdsverkstad (65 platser), skyddad verkstad (50 platser) och prövningsavdelning (10 platser) m. m. för en kostnad av 5 milj. kr.

En industriell hemarbetsysselsättning inom Sundsvallsområdet skall anordnas för partiellt arbetsföra, som är arbetshindrade i så hög grad att de ej kan beredas arbete vid skyddad verkstad. Därjämte skall i anslutning till Hamsta skyddade verkstad inrättas ett inackorderingshem för 20 klienter, kostnadsberäknat till 535.000 kr. Landstinget beslöt vidare att som huvud-

man överta och svara för driften av skyddade verkstäder i Hoting och Ramsele. Överenskommelse angående lokaler för verkstäderna skall träffas i varje enskilt fall.

Norrbottnens läns landsting anvisade 500.000 kr till påbörjande av planerad arbetsprövnings- och arbetsvårdsinstitution i Bergnäset, vilken beräknas kosta 1,7 milj. kr.

Möjligheter till omskolning och rehabilitering av långtidssjuka i olika åldersgrupper

För långtidssjuka över 60 år är möjligheterna till omskolning starkt begränsade. En modifiering av arbetsförhållandena får i stället ofta ske genom omplacering — antingen hos den ursprungliga arbetsgivaren eller till annat, ur medicinsk synpunkt lämpligt arbete. Sjukdomspanoramat har för de äldre åldersgrupperna ett helt annat utseende än för de yngre och i icke obetydlig utsträckning blir i dessa fall ADL-träning den första och ej sällan den enda rehabiliterande åtgärd som kan vidtagas.

Långtidssjuka inom åldersgruppen 16—60 år torde utgöra det material, ur vilket rehabiliteringsfall inom den närmaste framtiden huvudsakligen kan komma att rekryteras. De bristfälliga rehabiliteringsresurserna utgör åtminstone tills vidare ett hinder för att mera aktivt uppsåla och behandla fall, lämpade för rehabilitering såväl bland de i förtid pensionerade som bland socialnämndernas och nykterhetsnämndernas klientel.

En begränsning av undersökningen till den ovan antydda gruppen bör kunna ge en uppfattning om det årliga tillflödet av rehabiliteringsfall, såväl kvantitativt som kvalitativt, och därmed skapa en grund för planeringen av en rehabiliteringsorganisation inom berörda områden.

Ur en socialmedicinsk undersökning av sjukförsäkringens 90-dagarsfall i storstäderna Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping.

NILS-ERIC BJÖRSSON:

svenskt konsthantverk

Konsthantverket är det unika, individuella uttrycket: ett bruksföremål sett genom ett temperament. "Handens ingrepp i leran och väven, det extra hammarslaget i silvret, glasblåsarens improvisation, det intima arbetet med träet, den spontana konstnärliga impulsen som kan få omedelbart resultat — här finns en värld av möjligheter", som Slöjdföreningens direktör Dag Widman uttryckt det. Men samtidigt utgör konsthantverket en livgivande källa för konstindustrin.

Tidigare har Sverige, liksom de övriga skandinaviska länderna, varit tagande part vad det gäller konstnärlig eller konsthantverklig form. Men i dag är situationen helt annorlunda; svenskt konsthantverk har både tpp och bredd och har utvecklats till en i allra högsta grad givande part.

Det var under åren omkring 1920 som den moderna nyttokonsten "föddes". Under fältropet "vackrare vardagsvara" gick man till attack mot den föråldrade bohagskultur som var rådande. Ett bohagsting skulle inte bara ha praktiska förtjänster, det skulle också vara vackert, hävdade man och menade att en praktisk och estetisk bättre miljö skulle göra människorna lyckligare. För att kunna realisera planerna knöt man konstnärer till industrin: Kåge kom till Gustavsberg, Hald och Gate till Orrefors, Ollers till Kosta.

Anställningen som formgivare gav konstnären samtidigt stora möjligheter till en

individuell, unik produktion. Den där förbindelsen med handens arbete har våra industriformgivare aldrig avbrutit; många av våra bästa formgivare dubbelarbetar med en unik hantverklig produktion och det finns också konsthantverkare anställda på industri som enbart sysslar med sådant unikt konsthantverk. Vägen till industriell formgivning är den ekonomiskt säkraste för konsthantverkaren.

Men alla kan, eller vill, inte gå den vägen utan söker sig egna arbetsmiljöer i små verkstäder. En utredning på Konstfackskolan över f. d. elever åren 1954—58 visade att av 307 elever hade 28 procent egen verkstad, 24,8 procent var anställda vid hantverk, ateljéer eller hemslöjder, 24,1 procent inom industri och arkitektkontor.

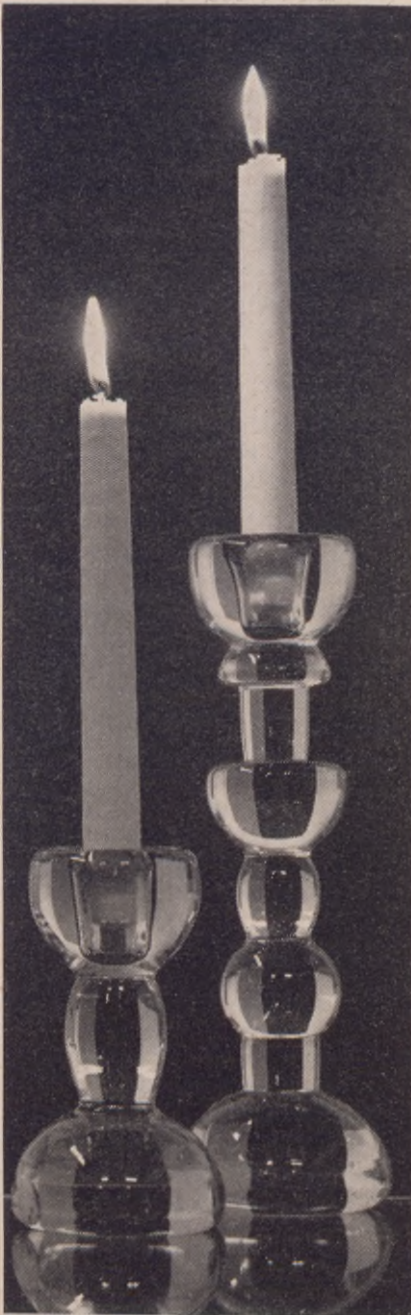
Det är fortfarande bruksföremålen som dominerar den konsthantverkliga produktionen. Den gamla folkliga slöjden, då hushovstillverkningen var den primära faktorn, är fortfarande en klangbotten över vilka många av dagens konsthantverkare spelar. De gamla tingen lever vidare — vävnader och tråskålar, rotkorgar och pal-lar, smiden och lerkärl — väl inte så mycket i dagens "slit-och-släng-hem" som i estetens, kvalitetsnjutarens hushåll.

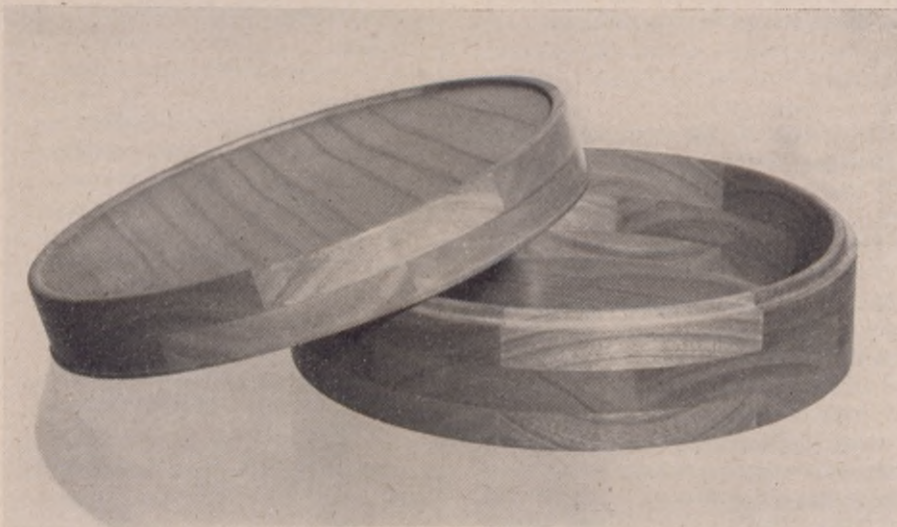
Men 60-talets konsthantverk pekar också på nya vägar, bort från en strängt bunden tradition, pekar på nya, djärva grepp. Det var något som framkom av den stora konsthantverksutställningen i Liljevalchs konsthall förra året, den största utställning av konsthantverk som någonsin ägt rum här i landet. Men man bör förstås säga, att de steg som dagens konsthantverkare tar in i den fria konsten, är än så länge mer antydande än mönster, är mest riktninggivare för utvecklingen.

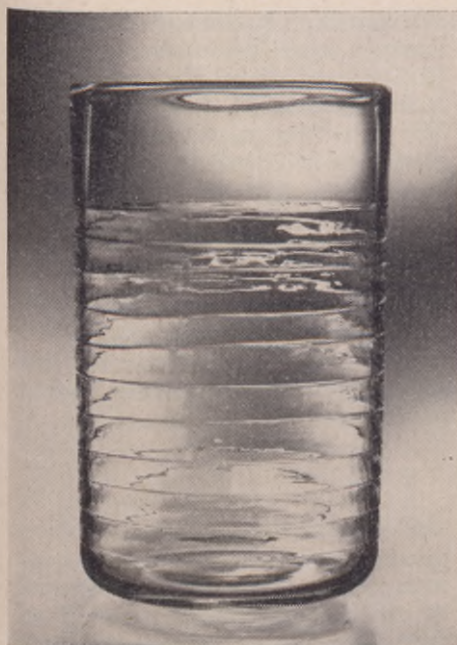
Wilhelm Kåges insatser fick avgörande betydelse för den lyckosamma utvecklingen inom keramiken. Hans efterträdare på Gustavsberg, Stig Lindberg, har skapat både spirituella prydnadsting och målmedvetet genomarbetade nyttosaker. Det var i fjol precis trettio år sedan Berndt Friberg anställdes på Gustavsberg. Han är klassikern inom stengodskeramiken och

Lötad ask i körsbär

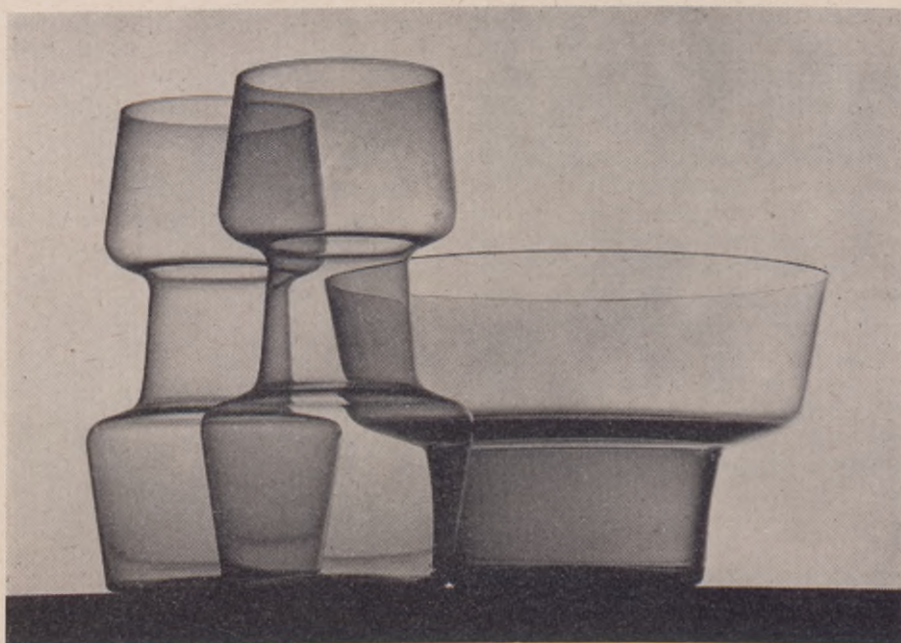

"Levande" ljus blir mera levande i de stakarna!

Graverad vas

Blomglas och fruktskål

obrottsligt trogen sina ideal: de enkla, eviga formerna. Han lägger ned sitt uttrycksbehov framför allt på glasyrernas färgskönhet, ytans lenhet och godsets behag.

Carl-Harry Stålhane är en kultiverad stengodsartist från Rörstrand och från samma håll kommer Marianne Westman, som specialiserat sig på nyttogods i glada, spirituella dekorer. Den svenska kruk- och keramiktraditionen förvaltas framför allt av John Andersson från Höganäs.

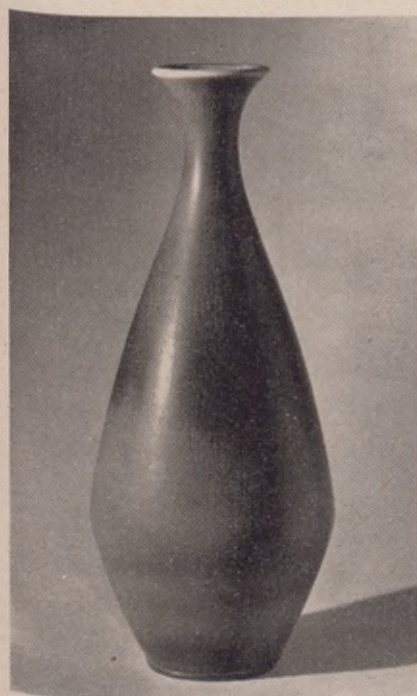
Men var kommer fantasin in i bilden? Det är bl. a. genom namn som Hertha Hillfon och Anders Liljefors — båda hör till de många keramikern som arbetar i egen verkstad — som konsthantverket tar steget in i den fria konsten, mot skulptur i keramik.

60-talet är framför allt textiliernas decennium. Man kan med rätta tala om en

textil guldålder just nu. Mattor, ryor, gardiner, draperier, handvävda kläder bildar en rikt skiftande värld. Här lever hemslöjdstraditionen med starka rötter, men också fantasin blommar som ingen annanstans. I gobeläng, applikation, broderi, finväv har en mängd unga textilkonstnärinnor tagit stora klivet mot fria konsten, mot ett måleri med textila material. Här liksom inom keramiken, blir man påmind om den stora roll som konsthantverket kom-

Forts. å sid. 9

Stengods

Skål i gammal bok... ja, nog ser den klassisk ut!

Skogskontoret hette "Herrgårn" på vårt språk därför att huset som inrymde skogsbolagets räkenskaper, plus skogsvaktare och bokhållare, var avsevärt större än andra byggnader i omgivningen. Huset var vittrappat utvändigt och taket krökt i en förnämlig båge. Alldeles under taket på andra våningen fanns små fönster till de rum, där bokhållarna och skogstjänstemännen bodde. På kvällen gick de en krokig trappa upp mot vindstaket. På dagarna satt kontorsmännen i en rad i ett rum på nedre våningen och plitade och skrev siffror, sida upp och sida ned i stora böcker framför dem på det långa bordet.

Man kunde se kontoristerna då man gick på vägen förbi "Herrgårn". De satt med krökta ryggar hela dan och stirrade i linjade böcker som

— "sprättbågarna" såg aldrig upp från sina böcker, när de talade.

I sanning var "Skogen" en skarp kontrast med sin rörlighet och svada jämfört med de orörliga, uppspända sprättbågarna vid det långa bordet. När de någon gång enligt naturens utstakade lagar måste gå ut, gå över till det lilla hus en vittrappad herrgård är försedd med i skymundan, såg de yrvakna ut, plirade mot ljuset med yrvakna ögon bakom förnäma glasögon, gick med korta, uppsmätta steg, likgiltiga för allting utomhus, precis som inomhus. "Herrgårn" sprättbågar gav oss mycket att fundera över.

Skogsvaktarn var troligen inte så värst trakterad av bokhållarsprättar, som skogsbolagets huvudkontor nere vid kusten skickade upp till honom. De skulle "ha praktik" hette det och de härstammade i regel ur

Skogsvaktarn och sprättbågarna

TEXT: KI-LO-WATT

Teckn.: SVEN BJÖRNSSON

om allt annat i världen inte alls angick dem. De tittade aldrig upp på folk som kom in på kontoret i olika ärenden. För att söka arbete, hämta pengar för utfört arbete eller fråga skogsvaktarn själv om ett och annat. Nej, de besynnerliga bokhållarna satt i samma krökta ställning. Som uppspända sprättbågar. Om skogsvaktarn själv inte var inne och man frågade en av "sprättbågarna" var han fanns fick man ett korthugget svar: — inte inne för tillfället... i skogen idag... kommer i morgon klockan nio... Sprättbågarna såg aldrig upp från sina böcker, när de talade. Och orden lät så innehållslösa och likgiltiga. Det var som talets gåva var en plåga för dessa krökta varelser, som levde i skriftens förnämliga värld och hopade svarta siffror, likt myror som kryllade på vitt, blankt papper, sida upp och sida ned.

Skogsvaktarn själv satt vid ett eget stort bord. Han var en bullrande karl, rökte en stor pipa, skrek och flängde med papperen på sitt bord, strödde tobaksaska omkring sig i pappershögarna, stuvade ihop pennor, papper och måttstickor i en enda röra på bordet. — Sitt för f-n i

våld"! var det stående uttrycket till besökarna. — Du håller på köra livet ur hästen din buse... är du lika jäklig mot kärringen? — — — hi-hi-hi! Så kunde det låta då "Skogen" som han hette i folkmun gick an, gastade svor och kritiserade, men ett visst handlag hade han med skogsfolk, kunde driva på i skogen, få fram virke till vattendragen så att hans uppdragsgivare gnuggade händerna av förtjusning. — "Skogen" kan driva på han... fast karn svär så det kan bli skogseld om vi får en torr sommar!

...han hoppade kring timmerklamparna som en dödsskjuten hare.

högre samhällsskikt, folk som skulle ägna sig åt trävaruindustri, resa utrikes och sälja svenskt trä, men först skulle de plita siffror hos skogsvaktarn. Sprättbågarnas intresse för det robusta livet i skog och mark var ytterst begränsat. De hyste förskräckelse för skog och snö och deras ansikten, som annars var så fullständigt likgiltiga där hemma på "Herrgårn", förvreds i lidandets känslor i "praktiken" utomhus. För oss utomstående blev sprättbågarna betydligt mänskligare på det viset. Men det stod alldeles klart och tydligt — även för lekmän som vi — att de inte passade att umgås på nära håll med skog och trä. Sprättbågarna var nog bättre skapta att resa utrikes och sälja trä sedan de pliktskyldigt uthärdat praktiktidens förbannelse i våra karga trakter.

Dessa arma människor måste ändå för praktikens skull göra ett och annat gästspel i skogen på sidan om bokplitandet. En dag kom skogsvaktarn med ett osedvanligt menlöst exemplar av sina sprättbågar på kontoret, en blek yngling, lika vittrappad i ansiktet som herrgårdsbyggnaden var utvändigt, försedd med en mått-

sticka i ena handen. — Ni får ta hand om herr... sa skogvaktarn, för man sade alltid "herr" till folk från kusten, och tittade vädjande på sina skogsjobbare. Sedan gick skogvaktarn hastigt sin väg, liksom lättad över att få överlämna sin börda i andras händer.

◇

Ynglingen med måttstickan i handen stod där, mitt bland robusta karlar, som genast såg att den stackars kraken hade en blänkande ring med blixtrande ädelsten i på en av de fingrar, som höll i måttstickan. En sådan syn! Och på pin tji fällde gubbarna träd så att det brakade i olycksbådande närhet av ynglingen med måttstickan. Han hoppade kring timmerklamporna som en dödsskjuten hare, en hare som var satt att med måttsticka kontrollera sina plågoandars arbete! Så kom då middagsstunden även denna dag med gubbarna sittande i rad på en stock med smörgåsar och termosflaskor, ynglingen satt på en stubbe en bit ifrån gänget, åt också han några tuggor, fast det syntes att skräcken för skogen satt gömd djupt inne bakom glasögonen. En sensation blev det för gubbarna då han efter maten plötsligt drog fram en fiol ur sin rymliga ryggsäck och började spela. Och sån musik hade gubbarna aldrig hört förr. Det var inte melodier de var vana vid utan något oändligt vekt och vemodigt, nästan svidande bittert; något som kom dem att glöm-

ma skog, kyla... det var som något drogs ihop invärtes i kramp och smärta och glömska för nuet på en och samma gång.

Någon gång fram på vårvintern då det var kalas på herrgården och man genom de öppna fönstren känt doften av köttbullar, såser och god mat, fick man även veta att det hade hänt något med den fiolspelande sprättbågen. Det var vid avskedsfesten skogvaktarn pliktskyldigt å sitt ämbetes vägnar måste bjuda på. Sprättbågarnas avskedsfest, när de klarat sin praktikvinter, känt träets doft och pina på nära håll och var flyktfärdiga för högre befattningar på träindustrins försäljningsbörs. Man hade i festyran kommit in på känsliga ämnen och jämförelser, t. ex. att "filande" på stråkinstrument och dylikt passade illa ihop med trävaruexport... att musik och konstnärskap tillhörde zigenare och löst folk och inte borde utövas av blivande trävaruhandlare... Hur det nu gått till så hade skogvaktarn i vinets yra blivit nästan strypt av sin fiolspelande sprättbåge — ja det fanns åtskilliga blåmärken att beskåda i veckor efteråt, långt sedan den temperamentsfulle sprättbågen med sönderslagen fiol och väl "betald" skogspraktik återvänt till kusten igen. Trots allt fick vi ändå ett bevis på sprättbågarnas styrka vi aldrig kunnat ana denna underliga vinter; fiolspel först i den högre skolan, direkt från stubben. Och till det sist på sladden skogvaktarns många blåmärken!

Sociala notiser

För försöksverksamhet med transportservice åt handikappade har Uppsala läns landsting beviljat Handikapporganisationernas centralkommitté (HCK) i länet 10.000 kr.

Enligt beslut av landstinget kommer man i Östersund att söka få till stånd en permanent utställning av statsbidragsberättigade hjälpmedel, särskilt avsedda för handikappade.

Avtal om vård på Mälilla sjukhus av lungtuberkulospatienter från Kronobergs län har träffats med Kalmar läns norra och södra landsting.

För att skaffa anslag till särskilt kostnadskrävande läkemedel för långtidssjuka utreder landstinget i Gävleborgs län att ta i anspråk avkastningen av s.k. frisängsfonder. Frågan om ev. bidrag till mediciner åt långvarigt sjuka utredes även i Jämtlands län.

Handikapporganisationernas roll i samhället

Personligen har jag den uppfattningen att fria organisationer och initiativ från dessa har stor betydelse på många olika samhällsområden, detta även om samhällets egna organ utvidgas och får allt större uppgifter och betydelse. Det är utan tvivel så att även i det svenska välfärds-samhället av i dag många viktiga arbetsuppgifter omhänderhas av fria organisationer, företag och enskilda personer utanför de allmänna institutionernas ram; t. o. m. sådana arbetsuppgifter som samhällets organ för länge sedan borde ha tagit ansvaret för. Ja, det kan utan överdrift sägas att på vissa områden är det fria handikapporganisationer som representerar den nydanande och stimulerande aktiviteten, medan det allmänna framstår som en mer trögörlig faktor. Emellertid är det alldeles omöjligt att med någon grad av bestämdhet förutsäga vad utvecklingen kan komma att leda till i fråga om denna arbetsfördelning.

(Doktor Seved Apelqvist)

— Det var inte melodier de var vana vid utan något oändligt vekt och vemodigt, nästan svidande bittert; något som kom dem att glömma, skog, kyla...

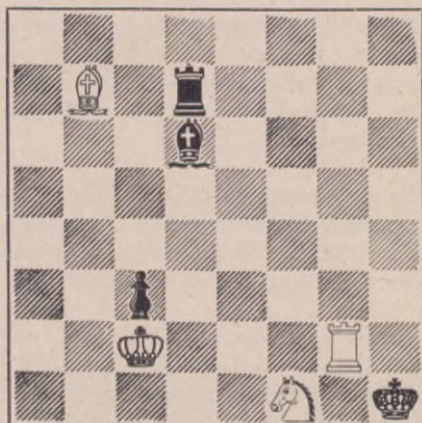

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM

av Franz Palatz

1 Pris "The Chess Review"

Matt i 5 drag.

Franz Palatz är ett av de stora namnen inom problemkompositionen, något som även ovanstående femdragare vittnar om. Idéinnehållet i detta mycket sköna, men ej alltför komplicerade problem utgörs av en duell mellan det svarta tornet och den vita löparen. Lösningen återfinns på sid. 6.

FÖRSTA SCHACKBOKEN

heter en liten schackbok i Bonniers Sesamserie författad av Jostein Westberg. Utöver den elementära delen om pjäsernas gång, notation, olika slags rockadställningar, speloffringar, slutspel m.m. bjuder den lilla volymen även på en rad världsmästartpartier.

Vi återger här ett litet smakprov på den legendariska Paul Morphys kombinationskonst.

PHILIDORS FÖRSVAR

Vit: Paul Morphy

Svart: hertig Karl och Braunschweig och greve Isouard

1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	d7—d6
3. d2—d4	Lc8—g4

Philidor hävdade, att 3.—, f5 var svarts bästa drag, men snart nog fann man vederläggningen 4. Lc4 d×e5! (5.—, d×e5, 6. Dh5† Kd7, 7. Df5† med vinnande angrepp).

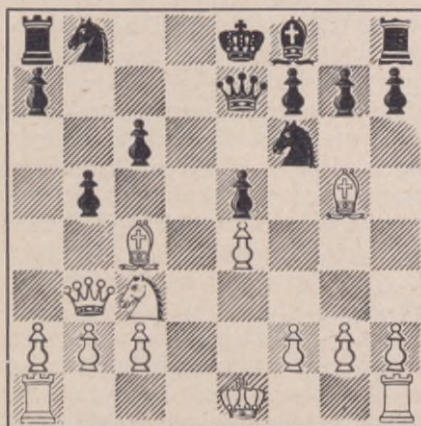
4. d4×e5	Lg4×f3

Naturligtvis inte 4.—, d×e5 som gör att svart förlorar bonden på e5 (5. D×d8† K×d8, 6. S×e5).

5. Dd1×f3	d6×e5
6. Lf1—c4	Sg8—f6
7. Df3—b3	Dd8—e7
8. Sb1—c3	—

I angreppets intresse försmår vit bonden på b7, då svart därpå kunnat framtvunga dambyte (8.—, Db4†).

8. —	c7—c6
9. Lc1—g5	b7—b5

Ger Morphy tillfälle att demonstrera sin geniala kombinationsförmåga. Lagg märke till hur perfekt vits pjäser samverkar i det följande angreppet.

10. Sc3×b5!	c6×b5
11. Lc4×b5†	Sb8—d7
12. 0—0—0	Ta8—d8
13. Td1×d7!	—

Vit utnyttjar med precision det förhållandet att svarts båda springare genom fångslingarna inte understödjer varandra.

13. —	Td8×d7
14. Th1—d1	De7—e6

Ger vit tillfälle att sätta värdig avslutning på ett stilrent genomfört angrepp.

15. Lb5×d7†!	Sf6—f7
16. Db3—b8†!	Sd7×b8
17. Td1—d8 matt.	—

Bestrida och betala...

"Vi bestrider kostnaden", skrev en organisation till sin underavdelning någonstans ute i geografien. Man hade begärt anslag till en kurs. Men det hjälpte inte. Det kom

ett nytt brev, nästan böfällande? — "Är det alldeles omöjligt att få bidrag?", skrev avdelningen på nytt till sin huvudorganisation. — "Vi har ju sagt att vi bestrider kostnaden! upprepade förbundskontorets egen utbetalningschef. Då ringde avdelningen till Stockholm för att höra hur det låg till med detta flinthårda avslag, gång på gång. — "Vi betalar kostnaden... och det har vi sagt hela tiden betydade utbetalningschefen, alldeles hopsnörd i synen över detta envetna tjtande om ett för länge sedan beviljat anslag. — Ja, men varför inte skriva så man förstår! sa medlemmen, lika hopsnörd som utbetalningschefen, över oklarheten i förbundets brevväxling.

Kapitel om missöden i Förenings-Sverige

Varför är allt "socialt" så tråkigt?

frågar den bestämda unga damen Status redaktion. Vi försäkrar henne, att vi försöker göra innehållet så bra vi kan, även om det handlar om svåra problem. Vi råder henne att läsa Status då och då.

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn och läder för alla ändamål.

Porlinsmosaik i många utförande och 20 färgkombinationer.

Pärlor av trä, glas, kristall och metall.

Indiska Ädelstenar till halsband, armband och ringar.

Brasiliansk Onyx till hängsmycken, halsband, örhängen och nyckelringar.

Silvertråd och silverplåt i olika former och dimensioner.

Rundböjtänger för trådarbeten.

Halsbandslås i olika utförande 1—5 rader.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Pappstommar och Silkebast för bastflätning.

Arbetsatser i rikhaltig sortering. (Halvfabrikat.)

Begär prislista och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Klostergat. 18, Postbox 266
Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

STATUS BILDKRYSS

GP

				VÄRMER HETT		TRATT			BAST- FIBRER VIGA SPRÅNG				
GRAN- SAM- LING													
SAMMAN- TRÄDE ROV- FÄGEL									BADORT VID GÖTET SNABBA				MITT - LERA
			KRYPTO- GA- MER					BÄRN- STEN OCH DYL.					
ÄR VIND SOM BITER						TOGS PÅ BAR GÄRNING	STRÖ UT VITT						VERDI- VERK
			PIGG FÄGEL		TRAVE			GÖRS I SMÅ- SKOLA KOLVÄTE					ALLI KVAR
VIKT			BANAN										
HALT STABIL MÖBEL						JAG FÖR- BJU- DER					TILL- TRO		
						TUSEN SILLAR					GÖTE- BORGS- TÖS		
						FLÄS							
RAST- STÄL- LE				KORT- TERM SKAT- TER								KREDIT FEB- RIG	
				GER PRIS								UT- GE	HAR SINA PINNAR
				MENAR									
RUSA HIT OCH DIT	SAMMAN- FÖRA RETTAR FIRRE				PÅ MOR- GONKU- LAN	SITTA TILL HÄST		TVÄR- SLÅ	SNUDDA SMEK				
SIXTEN JERN- BERG		SLITA HAR MAN				BLIR PRO- BOYARE OBÖJD						VAR SÖLON	SÖT
			KAMP					GÅR I LÄRA					
DROG FINNS HORN FÖR								ÄR VÄR- VÄGAR					
			ÄR FÄGEL- VÄGEN										HAR SÄR- DRAG

nr 3

Namn .....

Adress .....

Postadress .....

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 april. För att få delta i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkryss nr 3" — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status majnummer.

Berättelsen om fru Åman

Hotellet låg vid Hamngatan i den lilla staden och fru Åman kallade det själv "rörelse", ett uttryck som sa det mesta som kunde sägas om Åmans hotell.

Fru Åman hade ett pensionat vid Hamngatan i den lilla staden. Hon kallade det själv för "rörelse", ett uttryck som sa det mesta som kunde sägas om Åmans hotell.

Klientelet var mest känt för polisen och sociala myndigheter.

Så kom det sig att de flesta missanpassade individer hamnade för mer eller mindre tid i något av de små välskötta rummen i den gamla träkåken, som aldrig blev reparerad. Fru Åman led ingen brist på inackorderingar. Sedan åtskilliga år tillbaka såg hon genom fingrarna med dem. För polisen var det rena vardagsjobbet när hon anmälde någon fyllerist som slog sönder möblerna eller när det gällde en försöksutskriften gosse som ibland drog upp fruntimmer om nätterna.

Fru Åman skaffade sig en inte oansenlig förmögenhet på sin rörelse, men nu hör det till saken att hon själv var en snäll oförarglig liten dam som inte gjorde en människa för när och som arbetade ihjäl sig för att hålla stånd mot ryktet och moralen och förtalet och allmänna uppfattningen om hennes hotell och hennes "gäster".

Hon hade mycket prydligt och fint i stora salongen med gamla möbler och pelargonier bakom spetsgardiner och en svartvit colliehund som låg vid dörren och skrämde slag på fyllerister och sjömän och en och annan helt vanlig sommargäst. När det var fullbelagt på Stadt och Frimurarlogen så återstod nämligen Åmans hotell.

En turist som skulle se på staden och uppleva småstadsidyllen hade ju ingen förhandsupplysning om var han hamnade.

Huset var som sagt prydligt, fru Åman var korrekt klädd, rummen var bra och billiga. Det var kanske synd att hennes rörelse var så skamfilad att den inte kunde förändras till det bättre; hon ville så gärna göra ett gott intryck på människor, och hade det bara berott på hennes egen person så hade väl ingen skada varit skedd.

Men ingen i den lilla staden kunde ju undgå att höra om slagsmål och bråk som hörde till dagordningen. Man kan inte säga att fru Åman var sysslös. Hennes sparkonto rubbade ingen extra arbetskraft. Hon slet själv för hela slanten och den var som sagt inte föraktlig. Hon skurade, tvätade, kånkade hinkar och gammaldags porcelinshandkannor, städade, körde ut "fyllon" som trängde sig in i hennes sovrum, för det var genomgång till uthyrningsrummen från stora salongen.

Hennes unge son i 20-årsåldern gjorde däremot ingenting, mer än visade sig vid middagen och tiggde pengar till bil och kostymer och biografier.

Fru Åman hade bara sin son och han bad aldrig förgäves. Han hade vid det här laget lyckats förmå mamma att ge honom en gräddvit sportbil, en motorbåt och en utlandsresa till England för han skulle hälsa på en tjej som studerade där.

Fru Åman unnade sig själv ingenting, och det var just det som blev hennes fall, för snålheten bedrar visheten, vilket snart skulle visa sig.

Av MARIANNE HELLMÉR

Teckningar: ELSIE-BRITT STENQVIST

Hon revolterade nämligen, vilket var det sista man skulle kunna föreställa sig om denna äldre, oansenliga snälla människa. Och han som åstadkom revolutionen var en karl i medelåldern.

Han stod bara där en dag utanför i den ruckliga trappan, bredaxlad och gråhårig vid tinningen, med röd näsduk i fickan och röd slips och ett riktigt charmörleende på de smala läpparna, ett illistigt sol och vårar-leende som värmdes långt in i fru Åmans utarbetade sinne.

Från den dag kamrer Sunne steg in i salongen och bad att få titta på ett sportevenemang i TV var fru Åman förlorad. Hon glömde allting, disken och hundmaten och stortvätten och gräddtårtan, som var det enda hon unnade sig själv till kaffet, och sällskapade med kamrern.

Han hade varit anställd på Hills fångvårdsanstalt och så hade han fått nervsammanbrott och behövde vila sig anförtrorde han henne under kaffedrickning och en konjak hon hade gömd i ett skåp.

Att inte fru Åmans hotell var den lugnaste miljön föll honom aldrig in; han skulle dessutom vila sig länge tydligen.

I tre månader hade han ledigt och blev omhändertagen av fru Åman med frukost, middag, småprat och TV-underhållning.

Hur han kunde betala hyra dessa tre månader för det lilla rummet är det fortfarande ingen som vet mer än fru Åman själv. Hon blev som en ny människa, nästan, färgade håret, köpte nya klänningar och som kronan på verket en röd liten bil.

Sonen, som var anställd på ett kontor, kom hem och bad om nyckeln till sport-

stugan, för han skulle åka dit med en kompis.

Hans mor var på så gott humör så han tyckte tillfället var lämpligt att be om en ridhäst.

Kamrer Sunne väntade varje dag på brev om att han skulle återkomma till Hill, men han verkade inte så angelägen om att börja arbeta igen. Han hade redan tagit alla upplysningar han önskade om fru Aman, synd bara att inte hon kunde få detsamma om honom. Men så långt tänkte hon inte, hon tappade fullständigt koncepterna. Både sonen och collien blev till luft för henne, rörelsen lämnades åt sitt öde, och en dag tog hon ut ett ovanligt stort belopp på sitt välförsedda konto och erbjöd herr Sunne att resa med henne på en rekreationstripp till Solabergs vilohem.

Herr Sunne accepterade med stor tacksamhet, stackars karl han var alldeles utarbetad och förbi och kunde verkligen behöva vila. Att det egentligen var hon själv som behövde vila sig hade hon glömt alldeles.

Sonen trodde att morsan hade blivit tokig, men fann sig i arrangemanget för nu slapp han i alla fall tjat om att han aldrig kom hem på kvällarna.

En städfrau skulle ta hand om hotellet och hunden, sonen kunde ta hand om sig själv, fru Aman skulle ta hand om herr Sunne. Så var det med den saken. Någon skulle kanske behövt ta hand om fru Aman, men det skulle i så fall varit en person som stod med fötterna på marken och någon sådan fanns det inte till hands just nu.

Alla fru Amans bekanta fick veta att hon skulle resa på semester med en karl som var så stilig så dom skulle tappa andan om dom fick se honom.

I den allra bästa stämning lämnade man den lilla staden och for mot Solaberg. Herr Sunne såg verkligen blek ut, det skulle vem som helst ha blivit som sett fru Aman köra bil, men fram kom de. Kavaljeren var som ett enda solsken på ditresan, en sådan där vilokur skulle göra honom gott det, så tröttkörd som han var. Men så kom de på att en kurort är till för att bygga upp hälsan och där fanns varken drinkar eller kaffe.

Alltså intog man några läckra middagar på en del olika stadshotell på vägen, innan man skulle börja fasta.

Solaberg hade stränga bestämmelser i det avseendet, bara vegetarisk kost stod på programmet, filmjolk te, varma bad och

gyttjebad och stärkande promenader. Herr Sunne orkade verkligen inte gå omkring så där mycket, fru Aman vandrade ensam omkring på "de vackra promenadvägarna med hänförande utsikt över skog och äng".

Herr Sunne satt i salongen omgiven av en hel kvartett damer, alla med icke förtärliga inkomster, han såg inte alls trött ut, hans guldplomber blixtrade och hans konversation var en outsinlig kraftkälla, han hade redan upptäckt en gammal änkefru med en minkpäls nonchalant kastad över axlarna. Hon var säkert i god för åtskilliga tusenlappar.

Han hade därför inte alls bråttom att fara därifrån, särskilt som fru Aman betalade fiolerna, fast de gnisslade tämligen falskt ju längre tiden led. I väl valda ord förklarade han för henen att återresan fick hon göra ensam. Han måste gå igenom en riktigt grundlig vilokur minst ett par veckor till.

Men inte heller nu ville hon ta sin Mats ur skolan och erkänna ens för sig själv att den här resan var en enda dumhet från början till slut. Hon satte sig själv i den blänkande bilen och lämnade herr Sunne åt ovissa öden; inget pris kunde vara stort nog för att vinna den åtrådde, för hans skull var hon beredd att sätta allt på ett kort, rörelsen, sonen och hunden inberäknad.

Längre och längre bort kom hon från Solabergs sterilt eleganta miljö och Herr Sunne, närmare och närmare kom vardagens tristess, och allt hon sökt glömma när hon trott sig vara en dam av värld.

Drömmens uppvaknande är bittert särskilt när man hunnit till en ålder då man borde följa förnuftet. Det gamla hotellet verkade ännu mer ruckligt nu, golven dammigare, handfaten ännu trasigare och en ruta var utslagen åt köket till, fru Aman stod som en främmande mitt i röran. Det var bara collien som var sig lik.

Fru Aman hörde aldrig någonting mer från herr Sunne, hur han klarade inackorderingen på Solberga var ju inte längre hennes sak.

I det längsta städade hon hans rum och lät det stå outhyrt för hans räkning, men så småningom blev allt som det varit förut innan herr Sunne uppenbarade sig.

Fru Aman städade, skurade, sopade upp sönderslagna literbuteljer, ringde polisen, hyrde ut rummen, körde ut folk från rummen och gav den röda bilen till sonen, och köpte gräddtårter till hunden.

Det var en symbolisk handling, den röda bilen hörde till drömvärlden. Men sonen och hunden hörde till hennes verklighet.

Hon glömde allting, disken, hundmaten och stortvätten... han behövde vila anförtrorde han henne under kaffedrickningen.

KYRKOGRÅRDSMULL mot krämpor

*En kavalkad om "klokskap"
av Tage Ekelöf*

Teckningar av Gunnar Persson

"Det kallas vidskepelse..." skrev Dan Andersson en gång. Än idag lever skrock och "klokskap" kvar. "Trollgubbar" och "trollgummor" och underliga recept mot sjukdomar praktiseras alltjämt. Man kan till och med få se en riktig bilkö utanför en "klok" gubbes mottagning. Så ingalunda behöver vi söka i historien... det kallas *alltjämt* "vidskepelse". Och man *tror* alltjämt på "kloka gubbar" och deras "mediciner".

Ännu i nådens år 1964 har de kloka gubbarna och gummorna inte spelat ut sin roll i vårt land. I Småland finner man dem fortfarande i mera avsides liggande bygder, där de driver sin verksamhet som en reminiscens från fordom. Fortfarande läser de besvärjelser och brygger dekokter i den öppna spisen. Kring benen smyger den klassiska svarta katten och i en hemlig gömma ligger diverse recept bevarade för ovidkommande blickar. Det är signerier och kusslerier av varjehanda slag och från när och fjärran kommer patienter per bil, cykel eller hästskjuts, ja, t. o. m. någon enstaka gång per oxkärra, men då är det förstas frågan om någon närboende.

Behandlingen skiftar alltifrån kyrkogårdsmull till "vilda växter med insulin". All kunskap tycks gå i arv från den ena helbrägdagöraren till den andra. Sålunda fanns till för blott några år sedan en klok i Sjögga-sjöggle i Kråkshults socken (låter som rena medeltiden) i Jönköpings län. Han hette Hansson, känd vida omkring, men efter hans frånfalle övertogs "praktiken" av hans dotter som vid det här laget är nästan lika känd som fadern.

Hansson botade sjukdomar till både höger och vänster och det kom besökare ända från sydligaste Sverige till Pajala i norr. Han tycktes också trots sina 85 år ha haft ork med dem alla.

Det lär hända än i dag att man vänder sig till någon klok för att få bot för det "onda ögat". Då kan den klocke ge en del goda råd.

Många av de klokas hemliga recept påstås ännu i dag vara skrivna med spegelskrift, men de får inte röjas för utomstående, ty då kan de mista sin kraft. I Tjust finns också några kloka som vunnit ryktbarhet. Däribland en gumma som signaturen hyser förtroende för. En kvinnlig släkting till undertecknad hade i många år sökt och legat på sjukhus för ett obehagligt utslag i ansiktet som kostat bortåt en tusenlapp i konsultationer, men ingenting hjälpte. Då sökte hon den kloka gumman som inom någon månad gjorde henne fullt frisk! Vad skall man säga om det?

Det berättas om en klok gubbe i Blackstad (Tjust) som dog för en del år sedan, att han ägde ett ben för-

Kyrkogårdsmull anses vara ett prima botemedel för många krämpor...

värvat efter en självspilling. Men när han kände slutet nalkas, gav han en förtrogen order om att lägga tillbaka benet i griftegården. Man påminns här om den gamla sedan, att den som kunde skaffa sig ett sådant ben, han fick större makt än andra.

En nypa kyrkogårdsmull, hämtad vid ett visst klockslag, ansågs åtminstone förr som prima medicin, men mullen måste läggas tillbaka efter något dygn om man inte ville bli störd av den döde...

Den sistnämnda medicinen tillhörde undantagen liksom att man nu

mera (inte så ofta i alla fall) skrapar metall av en kyrkklocka eller dricker vin ur kyrknyckeln. Allt gammal beprövad medicin.

Gubben i Skäggsjöggle som intervjuades av lokalpressen för några år sedan tog emot i stövlar och blåblus och berättade om sina "lyckade fall". Hur han botat t. o. m. kräfta osv.

— Men kräfta ger ni er väl inte på? utropade reportern.

— Jo, då. Inte inre, förstås, men yttre. Läkarna gör sitt med piller, men allt man behöver finns i naturen. Där finns det läkeväxter för alla sjukdomar, men för döden finns inga växter...

Hansson berättade vidare att han botade även äggvita och sockersjuka.

— Det finns växter i naturen för de sjukdomarna också, tillade han, och de innehåller insulin de med.

Men på tomten eller i trakten kunde han inte finna alla växter, utan ett flertal kom från Indien och Afrika och andra avlägsna land, berättade han. Där inte hans salvor hjälpte tillgrepp han andra medel, men dessa avslöjade han inte. Han bara berättade, så där i förbigående, att han botat flera fall av "onda ögat" (förföljelsemani) och hans förmåga tycktes inte ha några gränser.

Hit till Skäggsjöggle (till den nu praktiserande dottern) kommer alltjämt folk i en aldrig sinande ström året runt.

Äldre arbetskraft

Bristen på arbetskraft, bl. a. till följd av det minskade tillskottet i de yngre årsgrupperna har emellertid gjort varje arbetskraftsresurs värdefull, och eventuella fördomar vad gäller de äldre förhindrar att deras kapacitet utnyttjas rationellt. De flesta arbetsuppgifter inom industrin är numera till följd av mekaniseringen icke fysiskt ansträngande. Med hjälp av bioteknologiska åtgärder kan dessutom anpassningen underlättas betydligt. Egenskaper som förvärvas med åren, såsom erfarenhet och ansvarskänsla, har blivit allt viktigare — icke minst på grund av företagens allt dyrbarare maskinutrustningar. Höjd levnadsålder och allmänt bättre hälsotillstånd även i högre åldrar har också bidragit till att minska betydelsen av själva åldern som ett hinder för ett aktivt yrkesliv.

(Undersökning vid 5 företag i Malmö)

Svarta kattor i förgrunden ger ett starkare intryck av "klokskap" åt trollmästarna

Pristagare

till bildkräss nr 1

Pristagare:

1:a pris 25 kr, Sven Ivar Lidström, Rågång-
en 10 B, Umeå 4.

2:a pris 10 kr, Hilda Pettersson, Uppsät-
tarevägen 16, Karlskoga 5.

3:e pris 5 kr, Werner Andersson, Almby-
allén 36, Örebro.

*

Problem fanns tydligen i "ettans bildkräss". Många lösare hade det besvärligt med frågan om vad "Tor efterlämnade". Det skulle bli "asarv" — men det var den verkliga nöten för många. Att "Europeisk valuta" heter franc — märk väl med c — körde många fast på. Ja, det finns fällor — tyvärr! — och så skall det väl vara i bildkräss. Eller hur?

Hälsningar

BILDKRYSSREDAKTIONEN

Lösning:

L — Ö — F — S — D — ÅSKA — T — GRY
— KUPOR — PASTILLER — ORO — I —
ANSAD — ASARV — SÖV — AR —
ORNE — G — ALSTRA — KO — FIX —
ILSKA — LE — FRANC — ÖVERLATA
— FÄNGE — DIT — ID — D — SPETT —
NJET — SKALD — ARTISTER — ÅLEN
— PI — OST — SORT — SAGAN — T —
S — E — I — REDE — UNI — INTRESSE
— RENKO — VITA — OKÄNDA — KAIN

— Du tar kopior av alla brev till din fru!
Är det för att undgå upprepningar? — Nej
det är för att inte motsäga mig själv.

REVIGÖR

ger god vigör

Känner Ni Er trött och håglöst?
Orsaken kan vara brist på någon
av vitaminerna. Då hjälper RE-
VIGÖR, som har alla 18 vitam-
inerna i bästa "lättsmälta" form:

A 20000, B1 2800, D3 2000 IE, B2
7,5, B3 30, B4 60, B5 120, B6 6,
B13 8, C 400, kolinbit. 600, niost
125, E 5, H 1,5,
K3 10, PAB 1,5,
U 5,5 mg, B12
12 γ /100 g.

**Bli pigg och
"uppåt" prova
REVIGÖR redan
idag**

Receptfritt på apotek
samt i hälsokostaffärer

AB CARLS-BERGH BOKEMISK
OCH FARMACEUTISK FABRIK
CÖTEBORG 47

Förenings Folket

Varför så många olika handikappföreningar?

Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK), som är ett samarbetsorgan med 7 stora handikappförbund och än större lokal anslutning, har försökt besvara frågan i en information till lokala HCK-kommittéer. Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka är HCK-anslutet.

Föreningsaktiviteten och föreningsbildningen på handikappområdet är av gammalt datum. Föreningarna är många. Att i korta drag teckna en bild av denna frivilliga föreningsverksamhet är inte lätt. Allmänt kan man säga att de olika handikappföreningarna arbetat jämsides med samhällsutvecklingen, sökt stimulera till kraftigare insatser, pekat på eftersatta behov, men även själva med hjälp av olika praktiska modeller sökt visa hur man löser det och det problemet.

Utmärkande för aktiviteten — och det gäller särskilt de handikappades egen föreningsrörelse — har varit och är fortfarande att gå fram gruppvis, redovisa för en grupp i taget. Därför har vi fått ett stort antal olika grupporganisationer. *Opinionsbildning* och viss egen praktisk verksamhet kännetecknar dem alla, mer eller mindre. Skulle man försöka redovisa denna gruppaktivitet i enskilda detaljer måste det bli en mycket lång lista över behov, önskemål och utförda gärningar. Knapast någon är idag istånd att ge en sådan redovisning. En sådan redovisning skulle också säkert, från de enskilda organisationerna sett, te sig mycket bristfällig. Samhällsorgan och myndigheter på handikappområdet — den offentliga verksamheten av olika slag som i växande grad tar hand om handikappfrågorna — tycker väl också ibland att det är ofullständig redovisning de olika föreningarna tillhandahåller om de människor de gör anspråk på att representera. Handikappföreningarna kan inte ge svar på alla frågor. Man vill veta mera om de handikappade.

I dag behöver vi djupgående prognoser om de handikappades behov. Deras egna föreningar är jämfört med andra mäktiga organisationer i vårt organisationssamhälle — en underutvecklad föreningsrörelse. Handikappföreningarnas resurser räcker inte till. De sakredovisningar man idag kräver måste i stor utsträckning tas om hand av experter av olika slag. Styrkan hos handikapporganisationerna ligger dock i att de har den direkta kontakten med behoven och bristerna. Man kan få många värdefulla upplysningar från handikappföreningarna — ansvariga på olika områden har mycket att vinna genom att hålla en fortlöpande kontakt med dem.

Vi har framhållit, att de handikappade, föreningsmässigt sett, ofta uppträder gruppvis. Det är riktigt sett ur den synpunkten att handikappgrupperna har en i väsentliga stycken olika problematik att redovisa. Men det finns också gemensamma drag och ett behov från de olika organisationerna att skapa en gemenskap över gruppgränserna. Vi måste dock ha klart för oss, att när vi talar om Handikapporganisationernas Centralkommitté — eller HCK i förkortat skick — så är det frågan om ett samarbetsorgan och inte en organisation som helt ersätter de så livaktiga och i hög grad värdefulla enskilda handikapporganisationer vi haft sedan lång tid tillbaka.

Det är ändå naturligt att fråga sig: varför har vi så många olika handikappföreningar? Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om hur många organisationer av den ena och andra sorten man bör ha på det och det området. Organisationsplittringen uppfattas på många håll som en broms på effektiviteten. Från HCK:s sida har vi sökt verka för en större intressegemenskap på handikappsidan och en samordning på handikappområdet så långt

det är möjligt mellan de organisationer som finns. Tanken på samverkan har funnits länge. Redan 1942 fick vi det första samarbetsorganet på riksplanet. Efter 20 år vidgades basen för samarbetet. År 1962 bildades Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) med en vidgad ram för flera organisationer, som tillkommit under årens lopp. Det är dock fel att tro att nu är "alla handikapporganisationer samlade under en hatt" i HCK. Så är det inte. Även HCK rör sig inom en viss organisationsram — som vi i fortsättningen ska söka klargöra — men därutöver vill vi också så långt vi är mäktiga verka för goda grannskapsförhållanden och ett gott samarbetsklimat mellan alla organisationer och andra intresseparter som verkar på handikappområdet.

HCK har avgränsat sin organisationsram till att omfatta organisationer, som till väsentlig del utgöres av handikappade eller föräldrar och nära anförvanter till handikappade. Härmed markerar HCK sin karaktär som *samarbetsorgan för intresseorganisationer* för handikappade till skillnad mot verksamma *stödorganisationer* på området. Det ligger naturligtvis ingen nedvärdering av de senare organisationerna i detta. Många stödorganisationer utträttar ett värdefullt arbete vi har all anledning att vara tacksamma för. Stödorganisationerna har dock en i många avseenden anorlunda uppbyggnad, är anställda på vissa forskningsuppgifter, serviceuppgifter och tjänster etc., i motsats till intresseorganisationerna med bevakning och inriktning på *hela fältet* av handikappfrågor. Av det sagda framgår att det är svårt att dra upp fixerade gränser mellan olika organisationer. En orsak här till synes vara att handläggning av handikappfrågor har byggt och bygger alltjämt på många frivilliga insatser vid sidan av de samhälleliga. Det förekommer också exempelvis att en grupporganisation av en viss handikappgrupp — en intresseorganisation — är ansluten till en stöd- eller serviceorganisation för att på så sätt söka lösa en alldeles speciell uppgift för medlemmarna eller gruppen i dess helhet. Med andra ord: olika handikapporganisationer kan vara "anslutna till varandra" på visst sätt. För att hålla isär begreppen kan konstateras att HCK är ett samarbetsorgan, som *täcker hela fältet* och då i främsta rummet för den typ av intresseorganisationer vi nämnt: organisationer som till väsentlig del består av handikappade eller föräldrar och nära anförvanter till handikappade. Den uppdelning som gjorts är ett försök att markera en skillnad mellan intresse- respektive stöd och serviceorganisationer, vilken bäst kan studeras ute på fältet.

Riksförbundets för Hjärt- och Lungsjuka lokalföreningar

BLEKINGE LÄN

K

Blekinge Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Box 95, Karlskrona. Ordf. Alva Bengtsson, Gustavsborgsv. 19, Karlshamn. Tel. 0454/115 66.

Fur: Furs Patientförening. Tel. Karlskrona 970 70.

Karlshamn: Ordf. Klas Andersson, Kolonigat. 13.

Karlskrona: Ordf. Axel Hansson, Mariebergsv. 22, Gullberna. Tel. 220 39.

Ronneby: Ordf. Eric Andersson, Snäckeg. 4. Tel. 1489.

GOTLANDS LÄN

I

Gotlands Konvalescent- och Patientförening, Adelsg. 19, Visby. Tel. 128 38. Ordf. Åke Svensson, Bergmansg. 29, Visby. Tel. 148 75.

GÄVLEBORGS LÄN

X

Gävleborgs Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Korr. Haldor Åström, Brunng. 59 C, Gävle. Tel. 026/239 71.

Gävle: Ordf. Ture Edbom, Skomakarg. 18 A. Tel. 026/285 83.

Hofors: Ordf. Erik Karlsson, Björkhagsg. 36. Tel. 0290/202 71.

Hudiksvall: Korr.: Lars Rönn, Box 6, Stocka 1.

Ockelbo: Ordf. Thorsten Andersson, Box 115, Norrsundet. Tel. 221 54.

Sandviken: Ordf. Knut Elfström, Polhemsg. 11 A. Tel. 026/536 09.

Strömsbro: Selggrens Sanatoriums Patientförening. Tel. 026/294 75.

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN

O

Hjärt- och Lungsjukas Samorg. i Göteborgs och Bohus län (Hälso), Packhusplatsen 2, Göteborg C. Tel. 031/11 96 02.

Göteborg: Fritidshemmet, Paradisg. 12, Göteborg SV. Tel. 031/14 96 69. Ordf. Olof Carlsson, Forsstenag. 4 B. Tel. 031/25 98 87.

Göteborg 17: Patientföreningen, Renströmska sjukhuset.

Rävlanda: Patientföreningen, Sanatoriet.

Svenshögen: Patienternas Självhjälpskassa, Lungkliniken. Tel. 190.

HALLANDS LÄN

N

Hallands Hjärt- och Lungsjukas Centralorg. Korr. Stig Sigvardsson, Daltuna, Fjärås. Tel. 0300/400 35.

Falkenberg: Ordf. Sune Nilsson, Gruebäcksv. 14. Tel. 0346/129 86.

Halmstad: Ordf. Göte Svensson, Linehedsväg. 1. Tel. 035/156 80.

Varberg: Ordf. Arvid Andersson, Ö. Vallg. 58. Tel. 123 04.

JÄMTLANDS LÄN

Z

Jämtlands Läns Konvalescentförening, Brunflov. 19, Östersund. Tel. 163 81. Ordf. Sven Widegren, Biblioteksg. 37 B. Tel. 215 89.

Östersund: Sollidens Patienters Understödsförening.

JÖNKÖPINGS LÄN

F

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Jönköpings län, Postfack 658, Jönköping 3. Ordf. Josef Svensson, Gröna Gatan 22 B. Tel. 036/11 37 66.

Eksjö: Lungkliniken Patientförening. Tel. 0381/130 10.

Jönköping: Ordf. Oscar Liljengren, Karbing. 16. Tel. 036/12 58 18.

Värnamo: Ordf. Erik Ström, Akersberg. Tel. 0370/131 64.

KALMAR LÄN

H

Kalmar Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Carl Hellström, Ståthållareg. 13, Kalmar. Tel. 0480/147 37.

Kalmar: Ordf. John Carlsson, Sjöbringsv. 3. Tel. 0480/114 33.

Målilla Kyrkby: Målilla Patienters Understödsförening.

Nybro: Ordf. Eric Robertsson, Brokagärde. Tel. 0481/105 44.

Oskarshamn: Sekr. Irma Carlsson, Alléväg. 11 C. Tel. 0491/108 90.

Vimmerby: Ordf. Stig Gustafsson, Skolg. 9, Hultsfred. Tel. 303.

Västervik: Sekr. Rune Claesson, Bang. 12 C. Tel. 0490/149 13.

Öland: Ordf. Carl Nyhlén, Solhem, Lötort. Tel. Dödevi 102.

KOPPARBERGS LÄN

W

Dalarnas Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Erik Skoog, Box 259, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/322 43.

Borlänge: Ordf. Knut Björnstad, Box 13, Märkargatan, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/327 90.

Borlänge 2: Borlänge Silikosförening. Ordf. Karl-Henrik Andersson, Box 3285. Tel. 0243/175 19.

Falun: Ordf. Arne Jonsson, Gammelv. 26. Tel. 023/156 54. Högbö Patientförening, Falun. Tel. 023/137 00.

Ludvika: Ordf. Alvar Fredriksson, Digeråla, Sörvik. Tel. 0240/391 16.

KRISTIANSTADS LÄN

L

Kristianstads Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Elliott Nylander, Gethornskroken 8 A, Hässleholm. Tel. 0451/129 90.

Broby: Broby Patienters Självhjälpsförening, Broby. Tel. 44.

Hässleholm: Ordf. John Lundqvist, Västerbog. 7 E. Tel. 0451/134 30.

Klippan: Ordf. Nils Andersson, Nygårdsv. 3. Tel. 0435/124 89.

Kristianstad: Ordf. Gösta Björck, Box 1278, Vä. Tel. Kristianstad 044/292 97.

Simrishamn: Ordf. Gunnar Graham, Kv. Mossen, Kivik. Tel. Simrishamn 0414/702 30.

KRONOBERGS LÄN

G

Hjärt- och Lungsjukas Förening i Kronobergs län, Pär Lagerkvists Väg 3 A, Växjö. Korr. Stig Karlsson, Ålsborg, Helgevärma. Tel. Växjö 0470/601 07.

MALMÖHUS LÄN

M

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Malmöhus län, Almbacksg. 2 B, Malmö C. Tel. 040/157 95.

Eslöv: Gottfrid Hansson, Brödåkra, Löberöd. Tel. Eslöv 0413/302 66.

Hälsingborg: Hövidsmang. 4. Tel. 042/108 43.

Ordf. Johan Andersson, Mell. Stenbocksg. 19 A. Tel. 042/289 17.

Höganäs: Korr. Anna Bengtsson, Svarvareg. 4 A. Tel. 042/429 91.

Landskrona: Midhemsv. 31. Ordf. Evert Mathiasson, Hantverkareg. 42 A. Tel. 0418/131 46.

Lund: S. Stationen, S. Esplanaden. Tel. 0412/149 90. Ordf. Gunnar Karlsson, Dag Hammarskjölds Väg 5 C. Tel. 0412/192 58.

Patientföreningen, Lungkliniken, Avd. C. Korr. Birgitta Möller, Parkv. 7 B, Lund.

Malmö: Almbacksg. 2 B. Tel. 040/157 95. Ordf. Eric Pålsson, Jespersg. 13, Malmö S. Tel. 040/882 81. Pat.-fören. Gagn och Glädje, Lungkliniken, Malmö. Tel. 040/800 00.

Orup: Pat.-fören. Nyttä och Trevnad, Orupssanatoriet. Tel. 0413/252 81.

Skurup: Ordf. Anders Edbåge, Jonstorp, Skurup. Tel. Ystad 0411/460 32.

Trelleborg: Ordf. Bengt Jarnhäll, Parkg. 11. Tel. 0410/131 98.

Ystad: Ungdomsgården, Piparegr. Ordf. Per-Erik Olsson, Horsag. 15. Tel. 0411/140 49.

NORRBOTTENS LÄN

BD

Länsfören. för Hjärt- och Lungsjuka i Norrbotten. Ordf. Bror Ek, Stationsg. 24 B, Luleå. Tel. 0920/152 38.

SKARABORGS LÄN

R

Länsföreningen för Hjärt- och Lungsjuka, Arväll. Ordf. Bertil Thim, Orren 3, Järpås. Tel. Järpås 168.

STOCKHOLMS STAD

A

Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm, Majorsg. 12 I, Stockholm Ö. Tel. 08/61 04 14 och 61 05 95.

Fhlis, Majorsg. 12, I. Ordf. Lennart Åkerström, Knypplerskev. 23, II, Bromma. Tel. 08/26 40 68.

S:t Görans Patientförening. Ordf. Bertil Hammarlund, Kammakarg. 70, 2 tr, Stockholm C. Tel. 08/67 87 25.

Uttran: Söderby Patientförening, Uttran 2. Tel. 0753/309 20.

Hedemora: Tjárnans Patientförening.

STOCKHOLMS LÄN

B

Konvalescentföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholms län, Alg. 3, Solna. Tel. 08/27 81 13.

Uttran: Patientföreningen, Uttrons Sjukhus, Uttran. Tel. 0753/304 83.

SÖDERMANLANDS LÄN

D

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Södermanlands län. Ordf. Erik Norgren, Juniv. 7, Eskilstuna. Tel. 016/134 72.

Eskilstuna: Ordf. Erik Norgren, Juniv. 7, Eskilstuna. Tel. 016/134 72.

Lungkliniken Pat.-fören. Ordf. Arne Lundh, Stenkvistav. 9, Eskilstuna 3. Tel. 016/390 18.

Katrineholm: Ordf. Börje Hedlund, Bieväg. 8 B.

Nyköping: Ordf. Helge Eriksson, Fruängsg. 10. Tel. 0155/190 55.

UPPSALA LÄN

C

Uppsala Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Gunnar Ericsson, Björkcv. 5 B, Björklinge.

Enköping: Ordf. Bo Berg, Sämskarbog. 9. Tel. 0171/354 23.

Uppsala: Ordf. Mary Schelin, Gröna Gatan 23 C. Tel. 018/11 65 38. Patientföreningen vid Lungkliniken avd. 41, Uppsala. Tel. 018/13 92 00.

VÄRMLANDS LÄN

S

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands län. Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsv. 1 C, Hagfors. Tel. 0563/121 82.

Arvika: Ordf. Sonja Johansson, Bosebyn, Arvika. Tel. 0570/350 51.

Pat.-fören. Enighet, Lungkliniken, Arvika. Tel. 0570/131 00.

Hagfors: Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsväg. 1 C. Tel. 0563/121 82.

Karlstad: Ordf. Nils Femer, Malmtoresgat. 9. Tel. 054/820 00.

Kristinehamn: Ordf. Alma Hellström, Högåsg. 12. Tel. 0550/116 20.

Säffle: Ordf. Sigvard Berglund, Huldraftigen 7. Tel. 0533/139 00.

VÄSTERBOTTENS LÄN

AC

Västerbottens Läns Hjärt- och Lungsjukas Centralorganisation. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund. Tel. Umeå 090/404 23.

Byske: Ordf. Erling Lundsten, Åbyn, Brännfors. Tel. Brännfors 80.

Hällnäs: Patientföreningen, Hällnäs 2. Tel. 500.

Lycksele: Bången, Box 375. Ordf. Arne Årebrand, Box 2014. Tel. 104 33.

Tärna: Ordf. Bernhard Karlsson, Ström, Joeström.

Umeå: Ordf. Florence Persson, Bölev. 31. Tel. 090/191 27.

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Y

Västernorrlands Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Lars Norberg, Fack 1, Indal. Tel. 060/921 70.

Sundsvall: Ordf. Ossian Gustavsson, Västra väg. 16. Tel. 060/550 16. Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Sundsvall.

Örnsköldsvik: Ordf. Gunnar Nyberg, Box 1321, Gullänget. Tel. 0660/197 81. Föreningen Nyttä och Nöje, Box 129, Örnsköldsvik.

Österås: Patientföreningen, Österåsens Sanatorium. Tel. Sollefteå 0620/230 90.

VÄSTMANLANDS LÄN

U

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Västmanlands län, Haga parkg. 5, Västerås. Tel. 021/420 33. Ordf. K. A. Berglund, Gulsporreg. 13 A, Västerås. Tel. 021/197 31.

Fagersta: Korr.: Karl Bengtsson, Benningväg. 19, Fagersta 2. Tel. 0223/144 80.

Köping: Marieborgsv. 9. Tel. 0221/103 11. Ordf. Rune Degerman, Pungbov. 24.

Västerås: Aros, Haga Parkg. 5. Tel. 021/420 33. Ordf. Bertil Alvebris, Tråddragarg. 27 D. Tel. 021/463 33.

Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Västerås. Tel. 021/371 00.

ÄLVSBORGS LÄN

P

SÄLKO, Postfack 216, Borås. Ordf. Herbert Ahlqvist, Akvilejagången 31, Borås. Tel. 033/200 02.

Borås: Pat.-fören. Skogsblomman, Lungkliniken Västeråsen.

Kinna: Ordf. Anna Sandell, Fack 78, Kinna. Tel. 0320/105 36.

Åsunden: Patienternas Understödsförening, Sjö-Gunnarsbo Sjukhus.

ÖREBRO LÄN

T

Örebro Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Hj. Bergmans Väg 30. Korr. Valter Svärd, Box 167, Degerfors. Tel. 0586/407 49.

Garphyttan: Patientföreningen, Garphyttan Sjukhus. Tel. 019/980 20.

Karlskoga: Timmermansv. 5. Tel. 0586/370 78. Ordf. Gunnar Andersson, Doberväg. 13 B, Bofors. Tel. 0586/348 80.

Örebro: Postfack 378. Ordf. Charles Andersson, Stenhuggarev. 11. Tel. 019/12 38 79.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

E

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Östergötland, Box 101, Linköping. Tel. 013/244 40. Ordf. Gustav Somdahl, Garvareg. 12, Linköping. Tel. 013/12 13 50.

Kolmårdssjukhuset: Kolmårdspatienternas Intresseförening. Tel. 011/914 00.

Linköping: Korr. Göte Nordberg, Prästbolsgat. 1. Tel. 013/12 67 42.

Norrköping: Skolg. 3. Tel. 011/230 19. Ordf. Sven Lönnqvist, Albrektsv. 101. Tel. 011/264 15.

J. HEDMANS
Litografiska Tryckeri

Efter. LISA KRUSE

Specialitet:

**Reklam-,
Emballagestryck m. m.**

Box 6018 - GÄVLE 6 - Tel. 228 92

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. Roxman
T. Ericson, A. Thingwall

★

Nordenflychtsvägen 70 - STOCKHOLM K
Tel. Växel 54 19 45

Konsulterande ingenjörfirma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar

Keramik som terapi och hobby

UGNAR, DREJSKIVOR m. m.

Rikhaltigt lager av
GLASYRER, FÄRGER, OXIDER
LEROR, UGNSTILLBEHÖR etc.

EXPORT & IMPORT

AB KERAMIK

Tel. 08/10 71 17
Box 7283
STOCKHOLM 7

Rederiaktiebolagen

Ragne & Ostenia

VÄSTERVIK

Svenska Chicagolinjen

Linjetrafik — Tanktonnage

Telefon 130 30 (växel)
Telegramadress: RAGNE,
VÄSTERVIK

Multi-tabs
vitaminer
+ järn och
fem andra
mineralämnen
som
kosttillskott

Varje dragé innehåller:

Vit. A 5.000 IE, vit. D 600 IE, vit. B₁
(aneurin-hydroklorid) 3 mg, vit. B₂ (ribo-
flavin) 3 mg, vit. B₆ (pyridoxinhydroklo-
rid) 1 mg, pantotensyra (som Ca-salt)
3 mg, nikotylamid 20 mg, vit. C (askor-
binsyra) 75 mg, Vit. E (tokoferylacetat)
0,5 mg, kobolt 0,5 mg, koppar 1 mg, järn
20 mg, magnesium 25 mg, mangan 2 mg
och zink 1 mg.

1 DRAGÉ DAGLIGEN

FERROSAN

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Vinter ● Sommar

- **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS, SUNNE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 26 gäster
- **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM, UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11 — Plats för 24 gäster
- **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÅSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster
- **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ÅSARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Karlshamn 0454/260 11 — Vintertid 0454/115 66
Plats för 12 gäster
- **SVANHOLMENS VILOHEM, SVANSHALS, OSBY**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 — Exp.: Almbäcksgat. 2 B, MALMÖ C
Telefon: 040/ 157 95 — Plats för 27 gäster

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokal-föreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter